

**KUNTA
LIITTO**

EUROOPPALAINEN TASA-ARVON PERUSKIRJA

**Sitoumus naisten ja miesten tasa-arvon
toteuttamiseksi alueellisella ja kuntatasolla**

Euroopan kuntien ja alueiden neuvosto (CEMR)

Euroopan kuntien ja alueiden neuvoston poliittinen komitea hyväksyi sen vuonna 2006

Euroopan kuntien ja alueiden neuvoston poliittisen komitean vuonna 2022 tekemä muutos

Kaikki oikeudet pidätetään © 2022 – CCRE CEMR

Yhteystiedot: charter@ccre-cemr.org

ISBN 978-952-293-915-9 (pdf)

8. uudistettu painos

© Suomen Kuntaliitto

Helsinki 2024

Suomen Kuntaliitto

Toinen linja 14

PL 200, 00101 Helsinki

Puhelin 09 7711, www.kuntaliitto.fi

Sisältö

Tieto tasa-arvon peruskirjan hyväksymisestä CEMR:iin ja Suomen Kuntaliittoon	5
JOHDANTO	8
TAUSTA	9
Sukupuolten tasa-arvo ja Euroopan unionin hallinto	9
CEMR ja paikallinen/alueellinen sukupuolten tasa-arvo	10
LYHENTEET	11
JOHDANTO	12
OSA I	14
OSA II	16
Peruskirjan ja sen sitoumusten täytäntöönpano	16
OSA III	17
Demokraattinen vastuuvollisuus	17
1 artikla – Poliittinen sitoutuminen	17
Poliittinen rooli	17
2 artikla – Poliittinen edustus	17
3 artikla – Osallistuminen poliittiseen ja yhteiskunnalliseen elämään	18
4 artikla – Julkinen sitoutuminen tasa-arvoon	19
5 artikla – Yhteistyö kumppaneiden kanssa tasa-arvon edistämiseksi	19
6 artikla – Stereotyyppien torjunta	20
7 artikla – Hyvä hallintotapa ja konsultaatiot	20
Yhdenvertaisuutta koskevat yleiset puitteet	21
8 artikla – Yleinen sitoutuminen	21
9 artikla – Sukupuolten tasa-arvon arviointi	21
10 artikla – Syrjinnän tai epäedullisen aseman useat ja päällekkäiset muodot	22
Rooli työnantajana	23
11 artikla – Sukupuolten tasa-arvo työpaikalla	23

Julkiset hankinnat ja sopimukset	24
12 artikla – Julkiset hankinnat ja sopimukset	24
Palvelutoimituksen rooli	25
13 artikla – Koulutus ja elinikäinen oppiminen	25
14 artikla – Terveys	26
15 artikla – Sosiaalihuolto ja sosiaalipalvelut	27
16 artikla – Lastenhoito	27
17 artikla – Muiden huollettavien hoitaminen	28
18 artikla – Sosiaalinen osallisuus	28
19 artikla – Asuminen	29
20 artikla – Kulttuuri, urheilu ja vapaa-aika	30
21 artikla – Turvallisuus	30
22 artikla – Sukupuoleen perustuva väkivalta	31
23 artikla – Ihmiskauppa	31
Suunnittelu ja kestävä kehitys	32
24 artikla – Kestävä kehitys	32
25 artikla – Kaupunki- ja paikallissuunnittelu	32
26 artikla – Liikkuvuus ja liikenne	33
27 artikla – Taloudellinen kehitys	33
28 artikla – Ympäristö	34
29 artikla – Paikallishallinto sääntelyviranomaisena	34
30 artikla – Sukupuolten tasa-arvo hajautetussa yhteistyössä	34
UUSIEN ARTIKLOJEN KÄYTTÖÖNOTTO	35
Esipuhe	35
Uudet artiklat	36
31 artikla – Kestävää kehitystä kestävää tulevaisuutta varten	37
32 artikla – Verkossa tapahtuva väkivalta	37
33 artikla – Virkoihin valittuihin naisiin ja henkilöstöön kohdistuva väkivalta	38
34 artikla – Ryhmienvälisyys ja monimuotoisuus	38
35 artikla – Työpaikan joustavuus	39
36 artikla – Digitalisaatio ja digitaalinen osallisuus	39
37 artikla – Seksuaali- ja lisääntymisterveyteen liittyvät oikeudet	40
38 artikla – Ilmastomuutos ja oikeus terveelliseen ympäristöön	40
39 artikla – Kriisinhallinta ja siviilivalmius	41
KIITOKSET	42
Tietoja CEMR:stä	43
Tietoja seurantakeskuksesta	43

Tieto tasa-arvon peruskirjan hyväksymisestä CEMR:iin ja Suomen Kuntaliittoon

Euroopan kuntaliittojen yhteistyöjärjestö Council of European Municipalities and Regions (CEMR) on laatinut peruskirjan Euroopan kuntajärjestöjen yhteistyönä vuonna 2006. Suomen Kuntaliitto on CEMR:n jäsen ja ollut mukana laatimassa peruskirjaa.

Kun kuntanne on hyväksynyt tasa-arvon peruskirjan, allekirjoittakaa tämän julkaisun lopussa oleva lomake ja lähettäkää se Euroopan kuntaliittojen yhteistyöjärjestölle, CEMR:lle ja tiedoksi Suomen Kuntaliitolle alla oleviin osoitteisiin.

Council of European Municipalities and Regions, CEMR
Square de Meeûs 1
B-1000 Brussels, Belgium
contact@charter-equality.eu
puhelin +32 2 511 74 77

Suomen Kuntaliitto
PL 200, 00101 Helsinki
Kuntatalo, Toinen linja 14, 00530 Helsinki
kirjaamo@kuntaliitto.fi
puhelin 09 7711

European Charter for Equality

EUROOPPALAINEN TASA-ARVON PERUSKIRJA NAISTEN JA MIESTEN TASA- ARVON EDISTÄMISEKSI

Euroopan kuntien ja alueiden neuvosto (CEMR)

Uudistunut Eurooppalainen tasa-arvon peruskirja on täällä

Käsissämme on uunituore uudistunut Eurooppalainen tasa-arvon peruskirja. Ensimmäinen Euroopan kuntaliittojen yhteistyöjärjestön CEMR:n Naisten ja miesten tasa-arvon peruskirja paikallishallinnossa (lyh. Eurooppalainen tasa-arvon peruskirja) laadittiin vuonna 2006. Kyseessä on vapaaehtoinen sitoumus viedä tasa-arvoa koskevat kansainväliset sopimukset ja oman maan lainsäädäntö käytäntöön kunnan omassa toiminnassa. Peruskirjan hyväksyminen tukee paikallistasoa laaja-alaisesti tasa-arvolainsäädännön toteuttamisessa.

Peruskirja on erinomainen poliittinen ja strateginen väline sukupuolten tasa-arvon edistämiseen kunnissa ja aluetasolla. Siinä sukupuolten tasa-arvo tulee nähdyksi osana laajoja asiakokonaisuuksia ja sen avulla tasa-arvon edistäminen on järjestelmällisempää ja strategisempaa yksittäisten toimenpiteiden sijaan. Se kattaa monipuolisesti muun muassa kuntien ja aluetason demokraattisen vastuun ja päätöksenteon, johtamisen, palvelut, työnantajaroolin, sukupuoleen perustuvan väkivallan ehkäisyn ja kestävä kehityksen. Peruskirjan allekirjoittanut kunta sitoutuu päivittämään olemassa olevia tasa-arvosuunnitelmiaan, asettamaan tavoitteet peruskirjan pohjalta ja varamaan resursseja toteutukseen. Asiakirja korostaa, että on hyvä pitää tasa-arvoa esillä systemaattisesti sekä viestiä ja keskustella aiheesta niin hallinnossa sisäisesti kuin luottamushenkilöiden ja kuntalaistenkin kanssa. Päätöksi mietittäessä on hyvä muistaa, että tasa-arvoon panostaminen lisää kunnan ja maakunnan elin-, veto- ja pitovoimaa.

Kunnilla on ainutlaatuiset mahdollisuudet lähellä asukasta vastata hyvinvoinnin ja kestävä kehityksen toteutumisesta yhteiskunnassa. Sosiaalisesti kestävässä hyvinvointikunnassa huolehditaan sukupuolten tasa-arvosta ja kuntalaisten yhdenvertaisuudesta. Sukupuolten tasa-arvo kuuluu yhtä lailla henkilöille, joiden sukupuoli-identiteetti on jotain muuta kuin nainen tai mies. Yhteiskuntamme moninaistuesssa paitsi tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta edistävät toimet, myös niitä haastavat jyrkät asenteet ovat ottaneet lisää tilaa.

Eri foorumeilla käydään keskustelua esimerkiksi maahanmuutosta ja naisten sekä vähemmistöjen oikeuksista ja näissä keskusteluissa käsitellään paljon kuntien ja hyvinvointialueiden toimintaa.

Eurooppalaisen tasa-arvon peruskirjan uudistaminen on koettu välttämättömäksi viime vuosien suurten yhteiskunnalliset ilmiöiden ja muutosten vuoksi. Maailmanlaajuinen pandemia, Ukrainan sota ja pakolaiset, lisääntynyt vihapuhe sekä ekologiset uhat ovat tuoneet esiin tarpeen nostaa näitä aiheita esiin myös tasa-arvon näkökulmasta.

Peruskirjan päivityksen ja sen uudet artikkelit on valmistellut Euroopan kuntien ja alueiden neuvosto ja sen jäsenjärjestöt yhteistyössä CEMR:n sukupuolten tasa-arvoa käsittelevän asiantuntijaryhmän sekä CEMR:n pysyvän tasa-arvokomitean jäsenten kanssa. Peruskirjan jo allekirjoittaneita kuntia ja alueita kehoitetaan liittymään uusiin artikloihin ja tuomaan niiden sisällöt mukaan työhönsä peruskirjan täytäntöön panemiseksi.

Kuntaliitto suosittelee kunnille ja maakunnille Eurooppalaisen tasa-arvon peruskirjan hyväksymistä. Uudistus on myös erinomainen hetki hyödyntää peruskirjan sisältöjä niin politiikassa, strategiassa kuin käytännön kuntatyössäkin ja rakentaa kunnassa sosiaalisesti kestävää arkea ja tulevaisuutta. Tasa-arvossa riittää paljon työsarkaa kaikkien sukupuolten tasa-arvon edistämiseksi. Tällä hetkellä peruskirja kattaa jo yli puolet maamme väestöstä. Kasvattakaamme peruskirjakuntien määrää entisestään ja tehkäämme laadullisesti yhä tasa-arvoisempaa paikallishallintoa!

Minna Karhunen
Kuntaliiton toimitusjohtaja

JOHDANTO

Eurooppalainen peruskirja naisten ja miesten tasa-arvosta paikalliselämässä on osoitettu Euroopan paikallis- ja aluehallinnoille, joita kehoitetaan allekirjoittamaan asiakirja ja virallisesti ja julkisesti sitoutumaan naisten ja miesten tasa-arvon periaatteeseen sekä toteuttamaan siinä esitetyt sitoumukset koko alueellaan.

Näiden sitoumusten täytäntöönpanon käynnistämiseksi kukin allekirjoittava viranomainen (”allekirjoittaja”) sitoutuu laatimaan tasa-arvoa koskevan toimintasuunnitelman, jossa määritetään tasa-arvon painopisteet, toimet ja resurssit näiltä osin.

Lisäksi kukin allekirjoittaja sitoutuu toimimaan yhteistyössä kaikkien alueensa instituutioiden ja järjestöjen kanssa edistääkseen todellista käytännön tasa-arvon toteutumista.

Peruskirja laadittiin osana hanketta, jonka Euroopan kuntien ja alueiden neuvosto (CEMR) toteutti vuosina 2005–2006 yhdessä jäsentensä ja kumppaneidensa kanssa (ks. osa ”Kiitokset”). Hanke sai tukea Euroopan komissiolta naisten ja miesten tasa-arvoa koskevasta viidennestä yhteisön toimintaohjelmasta.

Vuosina 2011–2012 perustettiin Ruotsin hallituksen Ruotsin paikallisviranomaisten ja alueiden liiton (SALAR) välityksellä antaman avokätisen tuen ansiosta verkossa toimiva seurantakeskus¹, joka auttaa allekirjoittajia täyttämään sitoumuksensa tarjoamalla tietoa, ohjeita ja esimerkkejä hyvistä käytännöistä peruskirjassa käsitellyistä aiheista.

Vuosina 2014–2015 kehitettiin ja testattiin Euroopan komission tukemassa pilottihankkeessa indi-

kaattorityökalupakki, joka auttaa perusoikeuskirjan täytäntöönpanon seurannassa ja arvioinnissa.

Vuonna 2021 CEMR:n pysyvä tasa-arvokomitea teki aloitteen peruskirjan tarkistamisesta ja päivittämisestä, mikäli se katsotaan tarpeelliseksi. Uudelleentarkastelun jälkeen komitea totesi, että peruskirjaan on syytä ehdottaa muutoksia seuraavien seikkojen vuoksi:

- Perusoikeuskirjan kielen parantaminen ja toimituksellisen työn muutokset;
- Selventämällä ja vahvistamalla eri ryhmien välistä näkökulmaa koko perusoikeuskirjan osalta ja säilyttämällä samalla johtavana periaatteena ”aina sukupuoli, ei koskaan vain sukupuoli”;
- Muutamia sisällöllisiä lisäyksiä erillisessä osassa olevina uusina artikkeleina, kuten tarve huomioida sukupuolinäkökulma kriisinhallinnassa ja siviilivalmiudessa sekä sukupuolinäkökulman soveltaminen internetin ja digitalisoinnin nopeaan kehitykseen.

Sivulta 35 alkaen on osio, jossa kerrotaan uusista artikloista. Perusoikeuskirjan nykyisiä allekirjoittajia kehoitetaan noudattamaan ja ratifioimaan nämä muutokset ja sisällyttämään niiden määräykset Euroopan tasa-arvon peruskirjan täytäntöönpanonsa osalta. Vuodesta 2023 alkaen kaikki uudet allekirjoittajat sitoutuvat luonnollisesti sekä alkuperäiseen peruskirjan tekstiin että vuoden 2022 muutoksiin.

Vuoden 2022 päivitys ja muutokset mahdollistettiin Euroopan unionin varoilla, jotka myönnettiin ohjelman ”Kansalaisuus, tasa-arvo, oikeudet ja arvot” puitteissa.

¹ www.charter-equality.eu

TAUSTA

Naisten ja miesten tasa-arvo on kaikkien perusoikeus ja jokaisen demokratian keskeinen arvo. Jotta tämä toteutuisi todellisuudessa, se on tunnustettava oikeudellisesti ja sitä on käytettävä tehokkaasti kaikilla elämän osa-alueilla: poliittisella, taloudellisella, sosiaalisella ja kulttuurisella tasolla.

Huolimatta lukuisista asioista, joissa on saavutettu muodollista tunnustusta ja edistystä, naisten ja miesten tasa-arvo ei ole vieläkään todellisuutta. Naisilla ja miehillä ei ole käytännössä samoja oikeuksia. Sosiaalinen, poliittinen, taloudellinen ja kulttuurinen eriarvoisuus on edelleen olemassa – esimerkiksi palkkaerojen ja poliittisen aliedustuksen muodossa.

Nämä eriarvoisuudet ovat seurausta sosiaalisista rakenteista, jotka perustuvat lukuisiin stereotyyppioihin niiden ollessa vallitsevia perheessä, koulutuksessa, kulttuurissa, tiedotusvälineissä, työelämässä ja yhteiskunnan organisaatioissa. On useita alueita, joilla on mahdollista ryhtyä toimiin omaksumalla uusi lähestymistapa ja uudistamalla rakenteita.

Sukupuolten tasa-arvo ja Euroopan unionin hallinto

Naisten ja miesten välinen tasa-arvo on yksi Euroopan unionin ja Euroopan talousalueen perusperiaatteista. Se juontaa juurensa vuoteen 1957, jolloin samasta työstä maksettavan samapalkkaisuuden periaate kirjattiin Rooman sopimukseen.

Paikallis- ja alueviranomaiset ovat kansalaisia lähimpänä olevina hallintoeliminä ne tasot, joilla on parhaat mahdollisuudet torjua eriarvoisuuden säilymistä ja leviämistä sekä edistää aidosti tasa-arvoista yhteiskuntaa. Toimivaltuuksiensa ja kaikkien paikallisten toimijoiden kanssa olemassa olevien yhteistyösuhteidensa ansiosta ne voivat toteuttaa konkreettisia toimia naisten ja miesten tasa-arvon edistämiseksi.

Lisäksi toissijaisuusperiaate² on erityisen tärkeä naisten ja miesten tasa-arvoa koskevan oikeuden käytännön toteuttamisessa. Tämä periaate koskee kaikkia hallintotasoja: eurooppalaista, kansallista, alueellista ja paikallista. Vaikka Euroopan paikallis- ja aluehallinnoilla on monenlaisia vastualueita, ne kaikki voivat ja niiden on toimittava rakentavasti tasa-arvon edistämässä käytännön tavoin, jotka vaikuttavat myönteisesti niiden väestön jokapäiväiseen elämään.

Toissijaisuusperiaatteeseen liittyvät läheisesti paikallisen ja alueellisen itsehallinnon periaatteet. Euroopan neuvoston vuonna 1985 antamassa paikallisen itsehallinnon peruskirjassa, jonka suurin osa Euroopan valtioista on allekirjoittanut ja ratifioinut, korostetaan ”paikallisviranomaisten oikeutta ja kykyä säännellä ja hoitaa lain sallimissa rajoissa huomattavaa osaa julkisista asioista omalla vastuullaan ja paikallisen väestön edun mukaisesti”. Tasa-arvoa koskevan oikeuden toteuttaminen ja edistäminen on nähtävä olennaisena osana tätä paikallisen itsehallinnon käsitettä.

2 Kuten Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 5 artiklassa määrätään, kyseessä on periaate, jonka mukaan EU ei toimi (lukuun ottamatta sen yksinomaiseen toimivaltaan kuuluvia aloja), ellei se ole tehokkaampaa kuin kansallisella, alueellisella ja paikallisella tasolla toteutetut toimet.

Paikallisen ja alueellisen demokratian on oltava ponnahduslauta, jonka avulla voidaan tehdä tarkoituksenmukaisimmat valinnat jokapäiväisen elämän konkreettisissa perusasioissa, kuten asumisessa, turvallisuudessa, julkisessa liikenteessä, työelämässä tai terveydenhuollossa.

Lisäksi huolehtimalla siitä, että naiset osallistuvat täysimääräisesti paikallisten ja alueellisten poliittisten linjausten kehittämiseen ja täytäntöönpanoon, varmistetaan myös, että heidän elämäkokemustaan, osaamistaan ja luovuuttaan hyödynnetään eikä näitä tuhlaata.

Jos haluamme saavuttaa tasa-arvoon perustuvan yhteiskunnan, on olennaisen tärkeää, että paikallis- ja aluehallinnot ottavat sukupuolinkököhdät täysimääräisesti huomioon poliittisissa linjauksissaan, organisaatiossaan ja käytännössään. Naisten ja miesten todellinen tasa-arvo on myös avainasemassa taloudellisen ja sosiaalisen menestyksemme kannalta – ei vain Euroopan tai kansallisella tasolla vaan myös alueillamme, kaupungeissamme ja paikallisyhteisöissämme – tämän päivän ja huomisen maailmassa.

CEMR ja paikallinen/alueellinen sukupuolten tasa-arvo

Euroopan kuntien ja alueiden neuvosto ja sen pysyvä tasa-arvokomitea³, ovat edistäneet aktiivisesti naisten ja miesten tasa-arvoa paikallis- ja aluetasolla 1980-luvulta lähtien. Yksi tämän työn

tuloksena syntyneistä konkreettisista välineistä Euroopan paikallis- ja alueviranomaisille oli CEMR:n vuonna 2005 käynnistämä tasa-arvokaupunki. Tasa-arvokaupunki esitteli ensimmäiset menetelmät tasa-arvopolitiikan toteuttamiseksi paikallis- ja aluetasolla tuomalla esiin eri eurooppalaisten kaupunkien ja kuntien hyviä käytäntöjä.

Nykyinen peruskirja, jota päivitetään vuonna 2022, perustuu tähän työhön.

Ensimmäinen CEMR-tutkimus, jossa tarkasteltiin naisten edustusta paikallishallinnossa, julkaistiin vuonna 1998, ja seurantatulokset julkaistiin toisessa painoksessa vuonna 2008, jota päivitettiin ja laajennettiin siten, että vuonna 2019 tarkasteltiin kaikkia päätöksenteon tasoja 40 Euroopan maassa. Vaikka naispoliitikkojen ja -johtajien osuus on kasvanut vuosien mittaan, jokainen peräkkäinen tutkimus on myös osoittanut, että sukupuolten tasapuolisen poliittisen osallistumisen, edustuksen ja vaikutusvallan edistämistä on kiireellisesti jatkettava.

Paikallis- ja aluehallinnon rooli sukupuolten tasa-arvon edistämisessä vahvistettiin IULA:n (Kansainvälinen paikallisviranomaisten liitto⁴) vuonna 1998 antamassa maailmanlaajuisessa julistuksessa ”Naiset paikallishallinnossa”. Uusi maailmanjärjestö, Yhdistyneet kaupungit ja paikallishallinnot, pitää edelleen naisten ja miesten tasa-arvoa yhtenä päätavoitteistaan.

3 Aikaisemmin CEMR-komitea, joka koostui paikallis- ja alueviranomaisten vaaleilla valituista naiskansanedustajista.

4 Paikallisyhteisöjen kansainvälinen liitto ja yhdistyneiden kaupunkien järjestö lakkasivat olemasta sen jälkeen, kun ne yhdistyivät 2000-luvun alussa, jolloin syntyi uusi järjestö: Yhdistyneet kaupungit ja paikallishallinnot.

LYHENTEET

CEDAW: Kaikenlaisen naisten syrjinnän poistamista koskeva yleissopimus

CEMR: Euroopan kuntien ja alueiden neuvosto

CSE: Kattava seksuaalikasvatus

EU: Euroopan unioni

GBV: Sukupuoleen perustuva väkivalta

ICT: Tieto- ja viestintätekniikka

LRG't: Paikallis- ja aluehallinnot

SDG: Kestävän kehityksen tavoitteet

STEM: Tiede, teknologia, tekniikka ja matematiikka

JOHDANTO

Euroopan kuntien ja alueiden neuvosto, joka edustaa Euroopan paikallis- ja aluehallintoa yhteistyössä jäsentensä ja kumppaneidensa kanssa:

Palauttaen mieleen, että Euroopan yhteisö ja Euroopan unioni perustuvat perusoikeuksiin ja vapauksiin, mukaan lukien naisten ja miesten välisen tasa-arvon ja syrjimättömyyden edistäminen, ja että eurooppalainen lainsäädäntö on ollut perusta tällä alalla Euroopassa saavutetulle edistykselle;

Huomioiden erityisesti ihmisoikeuksia, naisten ja miesten tasa-arvoa ja syrjimättömyyttä koskevat kansainväliset ja eurooppalaiset oikeudelliset puitteet:

- ihmisoikeuksien yleismaailmallinen julistus (1948);
- kaikkinaisen naisten syrjinnän poistamista koskeva yleissopimus (1979);
- Pekingin julistus ja toimintaohjelma (1995);
- EU:n neuvoston suositus naisten ja miesten tasapuolisesta osallistumisesta päätöksentekoon (1996);
- Kansainvälisen paikallisviranomaisten liiton maailmanlaajuinen julistus naisista paikallis-hallinnossa (1998);
- yhdenvertaista kohtelua työssä ja ammatissa koskevista yleisistä puitteista 27. marraskuuta 2000 annettu EU:n neuvoston direktiivi 2000/78/EY;
- vuoden 2000 yleiskokouksen 23. erityisistunnossa (Peking +5) hyväksytyt päätöslauselmat
- YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselma 1325 naisista, rauhasta ja turvallisuudesta (2000);
- Euroopan unionin perusoikeuskirja (2000);
- Euroopan neuvoston yleissopimus naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisemisestä ja torjumisesta (Istanbulin yleissopimus – hyväksytty vuonna 2011);
- YK:n kestävän kehityksen tavoitteet, erityisesti tavoite 5 (2015);
- Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilari (voimaan vuonna 2017);
- Tasavertaisen sukupolven globaali kiihdytys-suunnitelma (2021)

Korostaen Euroopan neuvoston keskeistä panosta ihmisoikeuksien, naisten ja miesten tasa-arvon ja paikallisen itsehallinnon edistämisessä;

Huomioiden, että naisten ja miesten tasa-arvo edellyttää tahtoa ryhtyä toimiin kolmen toisiaan täydentävän näkökohdan osalta, jotka ovat välittömän epätasa-arvon poistaminen, välillisen epätasa-arvon poistaminen sekä tasa-arvoisten ja demokraattisten poliittisten, oikeudellisten ja yhteiskunnallisten rakenteiden kehittäminen;

Pahoittelut koskien jatkuvaa ristiriitaa tasa-arvo-oikeuden oikeudellisen tunnustamisen ja sen todellisen ja tehokkaan soveltamisen välillä;

Huomioiden, että Euroopassa paikallis- ja aluehallinnoilla on – ja niiden on täytettävä – kansalaistensa ja asukkaidensa puolesta ratkaiseva rooli taattaessa kaikille naisille ja miehille perusoikeus tasa-arvoon ilman syrjintää kaikilla aloilla, joista ne ovat vastuussa;

Huomioiden, että naisten ja miesten yhtäläinen osallistuminen, edustus ja vaikutusvalta päätöksentekojähtotehtävissä on olennaisen tärkeää demokratian, taloudellisen kehityksen ja kestävän kehityksen kannalta;

on laatinut tämän naisten ja miesten tasa-arvoa paikalliselämässä koskevan eurooppalaisen peruskirjan ja kehottaa Euroopan alue- ja paikallishallintoja allekirjoittamaan ja panemaan täytäntöön sen määräykset.

OSA I

Periaatteet

Tämän naisten ja miesten tasa-arvoa paikalliselämässä koskevan peruskirjan allekirjoittajat tunnustavat seuraavat toimintaansa ohjaavat peruseriaatteet:

1. Naisten ja miesten tasa-arvo on perusoikeus

Paikallis- ja aluehallintojen on pantava tämä oikeus täytäntöön kaikilla niiden toimivaltaan kuuluvilla aloilla, ja siihen sisältyy myös velvollisuus poistaa kaikki syrjinnän muodot riippumatta siitä, ovatko ne suoria vai epäsuoria.

2. Naisten ja miesten tasa-arvon varmistamiseksi on puututtava syrjinnän ja epäedullisen aseman moninaisiin ja toisiinsa liittyviin muotoihin

Naisten ja miesten välisen tasa-arvon saavuttamiseksi tasa-arvopyrkimyksissä on otettava huomioon – kokonaisvaltaisesta, systeemisestä ja rakenteellisesta näkökulmasta – miten sukupuoli risteää muiden tekijöiden, kuten sukupuolen, rodun, ihonvärin, etnisen tai sosiaalisen alkuperän, geneettisten ominaisuuksien, kielen, uskonnon tai vakaumuksen, poliittisten tai muiden mielipiteiden, kansalliseen vähemmistöön kuulumisen, varallisuuden, syntymästä johtuvan alkuperän, vammaisuuden, iän tai sukupuolisen suuntautumisen kanssa.⁵

3. Naisten ja miesten tasapuolinen osallistuminen ja edustus päätöksentekoon on demokraattisen yhteiskunnan edellytys

Oikeus naisten ja miesten tasa-arvoon edellyttää, että paikallis- ja alueviranomaiset toteuttavat kaikki asianmukaiset toimenpiteet ja ottavat käyttöön sopivia strategioita naisten ja miesten tasapuolisen edustuksen ja osallistumisen edistämiseksi kaikilla päätöksenteon aloilla.

4. Sukupuolistereotyyppien poistaminen on olennaisen tärkeää naisten ja miesten tasa-arvon saavuttamiseksi

Paikallis- ja alueviranomaisten on edistettävä ja pyrittävä poistamaan stereotyyptit ja esteet, jotka ovat vaikuttaneet naisten eriarvoiseen asemaan, ja jotka ovat myös johtaneet naisten ja miesten roolien epätasa-arvoiseen arviointiin poliittisessa, taloudellisessa, sosiaalisessa ja kulttuurisessa mielessä.

5. Sukupuolinäkökulman sisällyttäminen kaikkeen paikallis- ja aluehallinnon toimintaan on välttämätöntä naisten ja miesten tasa-arvon edistämiseksi

Sukupuolinäkökulma on otettava huomioon laadittaessa poliittisia linjauksia, menetelmiä ja välineitä, jotka vaikuttavat paikallisväestön jokapäiväiseen elämään, esimerkiksi, käyttämällä ”sukupuolten tasa-arvoa koskevia arviointeja”⁶,

⁵ Euroopan unionin perusoikeuskirjan 21 artikla.

⁶ Sukupuolivaikutusten arviointi: ”Poliittinen väline tietyn poliittisen ehdotuksen seulontaan, jotta voidaan havaita ja arvioida sen erilaiset vaikutukset tai vaikutukset naisiin ja miehiin, jotta nämä epätasapainot voidaan korjata ennen ehdotuksen hyväksymistä.” (Lähde: Euroopan neuvosto [2011]. Yleissopimus naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisemisestä ja torjumisesta ja sen perustelut. Euroopan neuvoston sopimussarja nro 210.)

“sukupuolten tasa-arvoa koskevia auditointeja”⁷,
“sukupuolten tasa-arvon valtavirtaistamista”⁸ ja
“sukupuolitietoista budjetointia. Tätä varten on
analysoitava ja otettava huomioon eri naisryhmien
erilaisetkokemukset paikallisesta elämästä sekä
heidän elin- ja työolonsa.

6. Asianmukaisesti laaditut ja rahoitetut toimintasuunnitelmat ja ohjelmat ovat keskeisiä välineitä naisten ja miesten tasa-arvon edistämisessä

Paikallis- ja aluehallintojen on laadittava tasa-arvoa koskevat toimintasuunnitelmat ja -ohjelmat sekä niiden toteuttamiseen tarvittavat riittävät taloudelliset ja henkilöresurssit.

Nämä periaatteet muodostavat yhdessä jäljempänä III osassa esitettyjen artiklojen perustan.

7 Sukupuolinäkökulman tarkastaminen: ”Arvioidaan, missä määrin sukupuolten tasa-arvo on tosiasiallisesti vakiinnutettu poliittisissa linjauksissa, ohjelmissa, organisaatorakenteissa ja menettelyissä (mukaan lukien päätöksentekoprosessit) sekä vastaavissa talousarvioissa.” (Lähde: Euroopan neuvoston Ihmisoikeuksien ja oikeudellisten asioiden pääosasto [2009]. Sukupuolinäkökulman mukainen budjetointi: Käytännön toteutus. Käsikirjan on laatinut Sheila Quinn.)

8 Sukupuolinäkökulman valtavirtaistaminen: ”Sukupuolinäkökulman valtavirtaistaminen on prosessi, jossa arvioidaan kaikkien suunniteltujen toimien, myös lainsäädännön, poliittisten linjausten tai ohjelmien, vaikutuksia naisiin ja miehiin kaikilla aloilla ja kaikilla tasoilla”. Se on strategia, jonka avulla naisten ja miesten huolenaiheet ja kokemukset otetaan olennaiseksi osaksi poliittisten linjausten ja ohjelmien suunnittelua, täytäntöönpanoa, seurantaa ja arviointia kaikilla poliittisilla, taloudellisilla ja yhteiskunnallisilla aloilla, jotta naiset ja miehet hyötyisivät tasapuolisesti ja jotta eriarvoisuus ei jatkuisi. Perimmäisenä tavoitteena on sukupuolten tasa-arvon saavuttaminen.” (Lähde: Euroopan tasa-arvoinstituutti Sukupuolten tasa-arvon sanasto ja tesaurus)

OSA II

Peruskirjan ja sen sitoumusten täytäntöönpano

Allekirjoittaja sitoutuu panemaan täytäntöön tämän peruskirjan määräykset toteuttamalla seuraavat erityistoimet:

- (1) Kunkin tämän peruskirjan allekirjoittajan on laadittava ja hyväksyttävä kohtuullisen ajan kuluessa allekirjoittamispäivästä (enintään kahden vuoden kuluessa) tasa-arvoa koskeva toimintasuunnitelma, joka pannaan täytäntöön sen jälkeen.
- (2) Yhdenvertaisuutta koskevassa toimintasuunnitelmassa esitetään allekirjoittajan tavoitteet ja painopisteet, kaikki toimenpiteet, joita se aikoo toteuttaa, sekä resurssit, jotka se aikoo osoittaa perusoikeuskirjan ja sen sitoumusten toteuttamiseksi. Suunnitelmassa on myös täsmennettävä ehdotettu toteutusaikataulu. Jos allekirjoittajalla on jo tasa-arvoa koskeva toimintasuunnitelma, suunnitelma on tarkistettava sen varmistamiseksi, että siinä käsitellään tämän peruskirjan kattamia asiaankuuluvia kysymyksiä, mukaan lukien ne, jotka sisältyvät vuonna 2022 lisätyihin artikloihin 31-39.
- (3) Kunkin allekirjoittajan on kuultava laajasti asiaankuuluvia sidosryhmiä ennen tasa-arvoa koskevan toimintasuunnitelmansa hyväksymistä ja levitettävä sitä laajalti sen jälkeen, kun se on hyväksynyt sen. Se julkaisee myös säännöllisesti julkisia kertomuksia suunnitelman täytäntöönpanon edistymisestä.
- (4) Kunkin allekirjoittajan on tarkistettava tasa-arvoa koskevaa toimintasuunnitelmaansa olosuhteiden niin vaatiessa ja laadittava uusi suunnitelma kutakin seuraavaa kautta varten.
- (5) Kukin allekirjoittaja sitoutuu periaatteessa auttamaan perusoikeuskirjan täytäntöönpanon edistymisen seurannassa tekemällä yhteistyötä arviointijärjestelmässä, jossa käytetään tätä tarkoitusta⁹ varten kehitettyjä indikaattoreita, sekä edistämään Euroopan alue- ja paikallishallintojen välistä vertaisoppimista tehokkaista keinoista, joilla ne voivat saavuttaa sukupuolten tasa-arvon omalla alueellaan. Allekirjoittajien on asetettava tasa-arvoa koskevat toimintasuunnitelmansa ja muu asiaankuuluva julkinen materiaali saataville tätä tarkoitusta varten.
- (6) Kukin allekirjoittaja ilmoittaa Euroopan kuntien ja alueiden neuvostolle kirjallisesti, että se on allekirjoittanut perusoikeuskirjan, ja ilmoittaa sen päivämäärän sekä yhteyspisteen perusoikeuskirjaan ja sen täytäntöönpanoon liittyvää tulevaa yhteistyötä varten.

⁹ <https://bit.ly/IndicatorToolEN>

OSA III

Demokraattinen vastuuvelvollisuus

1 artikla – Poliittinen sitoutuminen

- (1) Allekirjoittaja tunnustaa, että oikeus naisten ja miesten tasa-arvoon on demokratian perusedellytys ja että demokraattisella yhteiskunnalla ei ole varaa jättää huomiotta naisten taitoja, tietoja, kokemusta ja luovuutta kaikessa monimuotoisuudessaan. Näin ollen sen on varmistettava tasa-arvon pohjalta eri taustoista ja eri ikäryhmistä tulevien naisten osallistuminen, edustus ja osallistuminen kaikkiin poliittisen ja julkisen päätöksenteon osa-alueisiin.
- (2) Allekirjoittaja demokraattisesti valittuna elimenä, joka on vastuussa väestönsä ja alueensa hyvinvoinnin edistämisestä, sitoutuu näin ollen edistämään tämän oikeuden käytännön soveltamista kaikilla toiminta-aloillaan, mikä on osa sen roolia paikallis-yhteisön demokraattisena johtajana, palvelujen tarjoajana ja tilaajana, suunnittelijana ja sääntelijänä sekä työnantajana.

Poliittinen rooli

2 artikla – Poliittinen edustus

- (1) Allekirjoittaja tunnustaa naisten ja miesten yhtäläiset oikeudet äänestää, asettua ehdolle vaaleissa ja toimia vaaleilla valituissa tehtävissä.
- (2) Allekirjoittaja tunnustaa naisten ja miesten yhtäläiset oikeudet osallistua poliittisten linjausten muotoiluun ja täytäntöönpanoon, toimia julkisissa viroissa ja hoitaa kaikkia julkisia tehtäviä kaikilla hallinnon tasoilla.
- (3) Allekirjoittaja tunnustaa tasapainoisen edustuksen periaatteen kaikissa vaaleilla valituissa ja julkisissa päätöksentekokelemissä.
- (4) Allekirjoittaja sitoutuu toteuttamaan kaikki kohtuulliset toimenpiteet edellä mainittujen oikeuksien ja periaatteiden noudattamiseksi, mukaan lukien:
 - kannustetaan naisia rekisteröitymään äänestäjiksi, käyttämään henkilökohtaista äänioikeuttaan ja asettumaan ehdokkaaksi julkiseen virkaan;
 - kannustetaan poliittisia puolueita ja ryhmiä omaksumaan ja toteuttamaan naisten ja miesten tasapuolisen edustuksen periaate;
 - tämän osalta rohkaisemalla poliittisia puolueita ja ryhmiä ryhtymään kaikkiin laillisiin toimenpiteisiin, mukaan lukien kiintiöiden käyttöönotto, jos se katsotaan aiheelliseksi, ehdokkaiksi valittujen ja siten mahdollisesti valittujen naisten määrän lisäämiseksi;

- omien menettelyjensä ja käyttäytymisnormiensä itsesääntely sen varmistamiseksi, että potentiaalisia ehdokkaita ja valittuja edustajia ei lannisteta ei-toivotulla käytöksellä, kielenkäytöllä tai häirinnällä;
- toteuttamalla toimenpiteitä, joiden avulla vaaleilla valitut edustajat voivat sovittaa yhteen yksityis-, työ- ja julkisen elämänsä; esimerkiksi varmistamalla, että aikataulut, työmenetelmät ja huollettavien hoitopalvelujen saatavuus mahdollistavat kaikkien vaaleilla valittujen edustajien täysipainoisen osallistumisen;

(5) Allekirjoittaja sitoutuu edistämään ja soveltamaan tasapainoisen edustuksen periaatetta omissa päätöksenteko- ja neuvoa-antavissa elimissään sekä kaikissa nimityksissä ulkopuolisiin elimiin.

Pyrkiessään saavuttamaan naisten ja miesten tasapuolisen edustuksen allekirjoittaja panee kuitenkin edellä mainitut määräykset täytäntöön vähintään yhtä suotuisasti vähemmistösukupuolelle.

(6) Allekirjoittaja sitoutuu lisäksi varmistamaan, että kaikki julkiset ja poliittiset virat, riippumatta siitä, ovatko ne nimitettyjä vai asianmukaisesti valittuja, eivät periaatteessa tai käytännössä ole stereotyyppisten asenteiden vuoksi millään tavoin vain yhdelle sukupuolelle varattuja tai rajattuja.

3 artikla – Osallistuminen poliittiseen ja yhteiskunnalliseen elämään

- (1) Allekirjoittaja tunnustaa, että kansalaisten oikeus osallistua julkisten asioiden hoitoon on demokraattinen perusperiaate ja että naisilla ja miehillä on oikeus osallistua tasavertaisesti alueensa, kuntansa ja paikallisyhteisönsä hallintoon ja julkiseen elämään.
- (2) Allekirjoittaja sitoutuu varmistamaan, että erilaiset julkiset osallistumismuodot, kuten neuvoa-antavat komiteat, naapuruusneuvostot, sähköinen osallistuminen tai osallistava suunnittelu, mahdollistavat käytännössä naisten ja miesten tasavertaisen osallistumisen.

Tapauksissa, joissa nykyiset osallistumiskeinot eivät tarjoa tällaista tasa-arvoa, se sitoutuu kehittämään ja testaamaan uusia menetelmiä.

- (3) Allekirjoittaja sitoutuu edistämään kaikkien yhteiskuntaryhmien naisten ja miesten, erityisesti vähemmistöryhmien, jotka muutoin saattaisivat jäädä ulkopuolelle, aktiivista osallistumista poliittiseen ja yhteiskunnalliseen elämäänsä.

4 artikla – Julkinen sitoutuminen tasa-arvoon

- (1) Allekirjoittajan on yhteisönsä ja alueensa demokraattisena johtajana ja edustajana virallisesti ja julkisesti sitouduttava naisten ja miesten tasa-arvon periaatteeseen paikallis-elämässä, mukaan lukien:
- ilmoitus siitä, että allekirjoittaja on allekirjoittanut tämän peruskirjan sen jälkeen, kun sen korkein edustuselin on keskustellut läpi sekä hyväksynyt tekstin;
 - sitoumus täyttää tämän peruskirjan mukaiset sitoumuksensa ja raportoida säännöllisesti julkisesti tasa-arvoa koskevan toimintasuunnitelmansa täytäntöönpanon edistymisestä käyttäen tarvittaessa tätä varten kehitettyä peruskirjan indikaattoripakettia;
 - sitoumus siitä, että allekirjoittaja ja sen valitut jäsenet noudattavat ja ylläpitävät sukupuolten tasa-arvoa koskevia hyviä käyttäytymisnormeja;
- (2) Allekirjoittaja käyttää demokraattista mandaattiaan kannustaakseen muita poliittisia ja julkisia instituutioita sekä yksityisiä elimiä ja kansalaisyhteiskunnan järjestöjä hyväksymään toimintatapoja, joilla varmistetaan käytännössä naisten ja miesten oikeus tasa-arvoon.

5 artikla – Yhteistyö kumppaneiden kanssa tasa-arvon edistämiseksi

- (1) Allekirjoittaja sitoutuu tekemään yhteistyötä kaikkien kumppaneidensa kanssa – julkiselta ja yksityiseltä sektorilta, erityisesti työmarkkinaosapuolten kanssa, sekä kansalaisyhteiskunnan organisaatioiden, myös naisjärjestöjen, ja muiden hallintotasojen kanssa – edistääkseen naisten ja miesten välistä tasa-arvoa kaikilla elämänalueillaan.
- (2) Allekirjoittaja kuulee yhteistyökumppaneitaan ja järjestöjään, myös työmarkkinaosapuolia, kehittäessään ja tarkistaessaan tasa-arvoa koskevia toimintasuunnitelmiaan tai muita merkittäviä tasa-arvoon liittyviä kysymyksiä.

6 artikla – Stereotyyppien torjunta

- (1) Allekirjoittaja sitoutuu torjumaan ja mahdollisuuksien mukaan estämään ennakkoluuloja, käytäntöjä sekä kielenkäyttöä mielikuvia, jotka perustuvat ajatukseen jommankumman sukupuolen paremmuudesta tai huonommuudesta tai sukupuolistereotyyppioihin.
- (2) Tätä varten allekirjoittaja varmistaa, että sen oma julkinen ja sisäinen viestintä on täysin tämän sitoumuksen mukaista ja että se edistää myönteisiä sukupuolikuvia ja esimerkkejä.
- (3) Allekirjoittaja sitouttaa myös henkilöstönsä koulutuksen ja muiden keinojen avulla autamaan tiedostamattomien ennakkoluulojen, stereotyyppisten asenteiden ja käyttäytymisen tunnistamisessa ja poistamisessa, sekä myös sääntelee tältä osin käyttäytymisnormeja.
- (4) Allekirjoittaja toteuttaa toimia ja kampanjoita lisätäkseen tietoisuutta sukupuolinormien ja -stereotyyppien haitallisesta vaikutuksesta naisten ja miesten välisen tasa-arvon saavuttamisessa.

7 artikla – Hyvä hallintotapa ja konsultaatiot

- (1) Allekirjoittaja tunnustaa naisten ja miesten oikeuden saada asiansa hoidetuksi tasapuolisesti, puolueettomasti, oikeudenmukaisesti ja kohtuullisessa ajassa, mukaan lukien:
 - Oikeus tulla kuulluksi ennen sellaisten yksittäisten päätösten tekemistä, jotka saattavat vaikuttaa heihin kielteisesti;
 - Viranomaisen velvollisuus perustella päätöksensä;
 - Oikeus saada asianmukaista tietoa heitä koskevista asioista.
- (2) Allekirjoittaja tunnustaa, että sen käyttäessä kaikkia toimivaltuuksiaan sen poliittisten linjausten ja päätöksenteon laatu todennäköisesti paranee, jos kaikilla niillä, joihin asia saattaa vaikuttaa, on mahdollisuus tulla kuulluiksi jo valmisteluvaiheessa, ja että on olennaisen tärkeää, että naisilla ja miehillä on käytännössä yhtäläiset mahdollisuudet saada asiaankuuluvaa tietoa sekä yhtäläiset mahdollisuudet vastata.
- (3) Allekirjoittaja sitoutuu näin ollen toteuttamaan tarvittaessa seuraavat toimet:
 - Varmistetaan, että kaikissa tiedotusjärjestelmissä otetaan huomioon eri nais- ja miesryhmien tarpeet, mukaan luettuna erilaiset mahdollisuudet käyttää tieto- ja viestintätekniikkaa;
 - Varmistetaan, että kuulemisten yhteydessä ne, joiden näkemykset tulisivat muutoin vähiten todennäköisesti kuulluiksi, voivat osallistua kuulemisprosessiin tasapuolisesti, muun muassa toteuttamalla laillisia positiivisia toimia tämän tavoitteen saavuttamiseksi;
 - Järjestetään tarvittaessa erillisiä konsultaatiotoimia naisille.

Yhdenvertaisuutta koskevat yleiset puitteet

8 artikla – Yleinen sitoutuminen

- (1) Allekirjoittaja tunnustaa, kunnioittaa ja edistää kaikessa toimivallassaan naisten ja miesten tasa-arvoa koskevia oikeuksia ja periaatteita kaikessa moninaisuudessaan sekä torjuu sukupuoleen liittyviä haittoja ja syrjintää.
- (2) Tässä peruskirjassa esitettyjä sitoumuksia sovelletaan allekirjoittajiin vain siltä osin kuin ne tai niiden asiaankuuluvat näkökohdat kuuluvat sen oikeudellisen toimivallan piiriin.

9 artikla – Sukupuolten tasa-arvon arviointi

- (1) Allekirjoittaja sitoutuu suorittamaan kullakin toimivaltaansa kuuluvalla alalla sukupuolinäkökohtien arvioinnin tämän artiklan mukaisesti
- (2) Tätä varten allekirjoittaja sitoutuu laatimaan omien prioriteettiansa, resurssiensa ja aika-
taulunsa mukaisesti tasa-arvoarviointien toteuttamisohjelman, joka sisällytetään tai otetaan huomioon tasa-arvoa koskevassa toimintasuunnitelmassa.
- (3) Sukupuolivaikutusten arviointiin on soveltuvin osin sisällyttävä seuraavat vaiheet:
 - Tarkistetaan nykyiset poliittiset linjaukset, menettelyt, käytännöt sekä käytötavat ja -määrät sen arvioimiseksi, onko niissä havaittavissa syrjintää tai epäoikeudenmukaisuutta, perustuvatko ne sukupuoliteoretepioihin ja otetaanko niissä riittävästi huomioon naisten ja miesten erityistarpeet kaikessa monimuotoisuudessaan;
 - Tarkastellaan taloudellisten ja muiden resurssien kohdentamista edellä mainittuihin tarkoituksiin;
 - Määritellään painopisteet ja tarvittaessa tavoitteet, joiden avulla voidaan puuttua näissä tarkasteluissa esiin tullessiin ongelmiin ja saada aikaan havaittavia parannuksia palveluntarjonnassa;
 - Arvioidaan varhaisessa vaiheessa kaikki merkittävät ehdotukset uusiksi tai muutetuiksi poliittisiksi linjauksiksi, menettelyiksi ja resurssien kohdentamisen muutoksiksi, jotta voidaan arvioida niiden mahdolliset vaikutukset naisiin ja miehiin, ja tehdään lopulliset päätökset tämän arvioinnin perusteella;
 - Huomioidaan niiden henkilöiden tarpeet ja edut, jotka kärsivät moninaisesta ja päällekkäisestä syrjinnästä tai epäedullisesta asemasta.

10 artikla – Syrjinnän tai epäedullisen aseman useat ja päällekkäiset muodot

- (1) Allekirjoittaja tunnustaa, että syrjintä sukupuolen, rodun, ihonvärin, etnisen tai sosiaalisen alkuperän, geneettisten ominaisuuksien, kielen, uskonnon tai vakaumuksen, poliittisten tai muiden mielipiteiden, kansalliseen vähemmistöön kuulumisen, varallisuuden, syntyperän, vammaisuuden, iän tai sukupuolisen suuntautumisen perusteella on kiellettyä.
- (2) Allekirjoittaja tunnustaa lisäksi, että tästä kiellosta huolimatta monet naiset ja miehet kokevat moninaisia ja toisiaan leikkaavia syrjinnän tai epäasiallisen kohtelun muotoja, mukaan lukien sosiaalis-taloudellinen epäedullisuus, millä on suora vaikutus heidän mahdollisuuksiinsa käyttää muita tässä perusoikeuskirjassa määriteltyjä ja mainittuja oikeuksia.
- (3) Allekirjoittaja sitoutuu toteuttamaan kaikkia kohtuullisia toimia käyttäessään mitä tahansa toimivaltaansa torjuakseen syrjinnän tai epäasiallisen kohtelun moninaisten ja päällekkäisten muotojen vaikutuksia, erityisesti:
- sen varmistaminen, että syrjinnän tai epäedullisen aseman moninaisiin ja päällekkäisiin muotoihin liittyvät kysymykset otetaan huomioon tasa-arvoa koskevassa toimintasuunnitelmassa ja tasa-arvonäkökohtien arvioinnissa;
 - sen varmistaminen, että syrjinnän tai epäasiallisen kohtelun moninaisista ja toisiinsa vaikuttavista muodoista johtuvat kysymykset otetaan huomioon, kun tämän perusoikeuskirjan muihin artikloihin liittyviä toimia tai toimenpiteitä toteutetaan;
 - toteuttamalla julkisia tiedotuskampanjoita stereotyyppien torjumiseksi ja sellaisten naisten ja miesten yhdenvertaisen kohtelun edistämiseksi, jotka voivat joutua kärsimään moninaisista ja toisiinsa liittyvistä syrjinnän tai epäasiallisen kohtelun muodoista;
 - toteuttamalla erityistoimia maahanmuuttajanaisten ja -miesten erityistarpeiden huomioon ottamiseksi.

Rooli työnantajana

11 artikla – Sukupuolten tasa-arvo työpaikalla

- (1) Allekirjoittaja tunnustaa työnantajana naisten ja miesten oikeuden tasa-arvoon kaikilla työnteon osa-alueilla, mukaan lukien työn organisointi ja työolot.
- (2) Allekirjoittaja tunnustaa oikeuden työ-, sosiaali- ja yksityiselämän yhteensovittamiseen sekä oikeuden ihmisarvoon ja turvallisuuteen työpaikalla.
- (3) Allekirjoittaja sitoutuu toteuttamaan kaikki kohtuulliset toimenpiteet, mukaan luettuina sen oikeudellisen toimivallan piiriin kuuluvat positiiviset toimet, edellä mainittujen oikeuksien tukemiseksi.
- (4) Mahdollisia 3 kohdassa tarkoitettuja toimenpiteitä ovat muun muassa seuraavat:
 - (a) Työllisyyteen liittyvien asiaankuuluvien poliittisten linjausten ja menettelyjen tarkistaminen organisaatiossa ja tasa-arvoa koskevan toimintasuunnitelman työllisyyttä koskevan osion kehittäminen ja toteuttaminen eriarvoisuuksien poistamiseksi kohtuullisessa ajassa, ja se kattaa muun muassa seuraavat seikat:
 - Samapalkkaisuus, mukaan lukien samapalkkaisuus samanarvoisesta työstä
 - Palkkojen, palkkioiden, palkanlaskentajärjestelmien ja eläkkeiden tarkistamista koskevat säännökset
 - Toimenpiteet, joilla varmistetaan oikeudenmukaiset ja avoimet ylennys- ja urakehitysmahdollisuudet.
 - Toimenpiteet, joilla varmistetaan naisten ja miesten tasapuolinen edustus kaikilla tasoilla ja puututaan erityisesti epätasapainoon ylimmän johdon tasoilla
 - (b) Työntekijöiden kuulemismenettelyt, mukaan lukien ammattiliitot, joilla varmistetaan naisten ja miesten tasapuolinen osallistuminen kaikkiin kuulemis- tai neuvotteluihin.
 - (c) Vastustetaan selkeästi kaikenlaista hyväksikäyttöä, seksuaalista häirintää tai väkivaltaa työpaikalla – myös verkossa etätyötä tehdessä – toteamalla yksiselitteisesti, että tällaista käyttäytymistä ei voida hyväksyä, sekä lisäämällä tietoisuutta, tukemalla uhreja ja ottamalla käyttöön ja panemalla täytäntöön avoimia poliittisia linjauksia,
 - (d) Siirtyminen kohti työvoimaa, joka heijastaa paikallisen väestön sosiaalista, taloudellista ja kulttuurista monimuotoisuutta organisaation kaikilla tasoilla
 - (e) Työ-, yhteiskunta- ja yksityiselämän yhteensovittamisen tukeminen:
 - Otetaan käyttöön toimintatapoja, joilla sovitetaan tarvittaessa työaikojen mukauttamisesta ja työntekijöiden huollettavien hoitoa koskevista järjestelyistä;
 - Kannustetaan miehiä käyttämään oikeutetaan hoitovapaaseen, myös vanhempainvapaaseen, huollettavien hoitamiseksi.

Julkiset hankinnat ja sopimukset

12 artikla – Julkiset hankinnat ja sopimukset

- (1) Allekirjoittaja tunnustaa, että suorittaessaan tehtäviä ja velvoitteita, joihin liittyy julkisia hankintoja, mukaan lukien tuotteiden toimitamista, palvelujen tarjoamista tai rakennusurakoiden toteuttamista koskevat sopimukset, sillä on velvollisuus strategisesti edistää naisten ja miesten tasa-arvoa.
- (2) Allekirjoittaja tunnustaa, että tämä vastuu on erityisen tärkeä tapauksissa, joissa olennaisen palvelun tarjoaminen yleisölle, josta allekirjoittaja on edelleen lakisääteisesti vastuussa, on ulkoistettu toiselle oikeussubjektille. Tällaisissa tapauksissa allekirjoittajan on varmistettava, että oikeussubjekti, jonka kanssa sopimus tehdään (omistusmuodosta riippumatta), ottaa saman vastuun sukupuolten tasa-arvon varmistamisesta tai edistämisestä kuin jos allekirjoittaja tarjoaisi palvelun suoraan.
- (3) Allekirjoittaja sitoutuu lisäksi toteuttamaan aina katsoessaan aiheelliseksi, seuraavat toimet:
 - (a) ennen merkittävien sopimusten tekemistä sen on tarkasteltava asiaan liittyviä sukupuolivaikutuksia sekä mahdollisia mahdollisuuksia edistää tasa-arvoa laillisesti;
 - (b) varmistaa, että tulevan sopimuksen tasa-arvotavoitteet otetaan huomioon sopimuseritelmissä;
 - (c) varmistaa, että myös tulevan sopimuksen ehdoissa otetaan huomioon nämä tavoitteet ja että ne heijastavat niitä;
 - (d) käyttää Euroopan unionin julkisia hankintoja koskevan lainsäädännön mukaista toimivaltaa¹⁰ asettaakseen sosiaalisia näkökohtia koskevia suoritusehtoja;
 - (e) varmistamaan, että julkisia hankintoja koskevista tehtävistä ja sopimusten tekemisestä vastaava henkilöstö tai neuvonantajat saavat kaiken asiaankuuluvan tiedon, myös koulutuksen avulla, sukupuolitietoisista julkisista hankinnoista ja sukupuolten tasa-arvonäkökohdista työssään;
 - (f) varmistaa, että pääsopimuksen ehtoihin sisältyy vaatimus, jonka mukaan kaikkien alihankkijoiden on myös noudatettava kaikkia sovellettavia velvoitteita sukupuolten tasa-arvon edistämiseksi.

¹⁰ Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2014/24/EU, annettu 26 päivänä helmikuuta 2014, julkisista hankinnoista ja direktiivin 2004/18/EY kumoamisesta ETA:n kannalta merkityksellinen teksti.

Palvelutoimituksen rooli

13 artikla – Koulutus ja elinikäinen oppiminen

- (1) Allekirjoittaja tunnustaa, että jokaisella on oikeus koulutukseen, ja tunnustaa lisäksi, että kaikilla on oikeus saada ammatillista koulutusta ja jatkokoulutusta. Allekirjoittaja tunnustaa virallisen ja epävirallisen koulutuksen elintärkeän roolin kaikissa elämänvaiheissa, sillä se edistää todellista mahdollisuuksien tasa-arvoa, antaa keskeisiä elämän- ja työelämätaitoja ja avaa uusia mahdollisuuksia ammatilliseen kehittymiseen.
- (2) Allekirjoittaja sitoutuu toimivaltansa rajoissa turvaamaan tai edistämään kaikenikäisten naisten ja miesten yhtäläistä pääsyä koulutukseen, ammatilliseen koulutukseen ja täydennyskoulutukseen kaikessa monimuotoisuudessaan.
- (3) Allekirjoittaja tunnustaa tarpeen poistaa sukupuolistereotypiat, jotka koskevat naisten ja miesten rooleja kaikissa koulutusmuodoissa. Tämän saavuttamiseksi se sitoutuu toteuttamaan tai edistämään tarvittaessa ja toimivaltuuksiensa ja vastualueidensa puitteissa seuraavia toimenpiteitä:
 - Opetusmateriaalien, koulujen opetussuunnitelmien ja muiden koulutusohjelmien ja opetusmenetelmien tarkistaminen sen varmistamiseksi, että niillä torjutaan stereotyyppisiä asenteita ja käytäntöjä;
 - Erityistoimien toteuttaminen muiden kuin perinteisten uravalintojen edistämiseksi;
 - Sisällytetään kansalais- ja kansalaiskasvatuksen kursseille erityisesti osatekijöitä, joissa korostetaan naisten ja miesten yhtäläisen osallistumisen merkitystä demokraattisiin prosesseihin.
- (4) Allekirjoittaja tunnustaa, että koulujen ja muiden oppilaitosten auktoriteettihenkilöt ovat vaikuttavia varhaisia malleja lapsille ja nuorille. Siksi se sitoutuu edistämään naisten ja miesten tasapuolista edustusta kaikilla koulujen johdon ja hallinnon tasoilla.

14 artikla – Terveys

- (1) Allekirjoittaja tunnustaa, että jokaisella on oikeus nauttia korkeatasoisesta fyysisestä ja psyykkisestä terveydestä, ja vahvistaa, että laadukkaan terveydenhuollon, sairaanhoidon ja ennaltaehkäisevän terveydenhuollon saatavuus naisille ja miehille kaikessa moninaisuudessaan on olennaisen tärkeää tämän oikeuden toteutumisen kannalta.
- (2) Allekirjoittaja tunnustaa, että pyrkiessään varmistamaan naisten ja miesten yhtäläiset mahdollisuudet nauttia korkeasta terveyden-tilasta lääkäri- ja terveydenhuoltopalvelut eivät saa jättää huomiotta naisten ja miesten erilaisia tarpeita. Lisäksi tämä tunnustaa, että nämä erot eivät johdu ainoastaan biologisista eroista vaan myös elin- ja työolojen eroista sekä sukupuolistereotyyppioista ja -oletuksista.
- (3) Allekirjoittaja sitoutuu toteuttamaan kaikki kohtuulliset toimet toimivaltuuksiensa ja vastuualueidensa mukaisesti edistääkseen ja varmistaakseen kaikkien kansalaistensa mahdollisimman hyvän terveyden. Tätä tarkoitusta varten allekirjoittaja sitoutuu toteuttamaan tai edistämään tarvittaessa seuraavia toimenpiteitä:
 - Sukupuolinäkökulman huomioon ottaminen terveys- ja sairaanhoitopalvelujen suunnittelussa, resursoinnissa ja toimittamisessa;
 - Varmistetaan, että terveyden edistämistoimissa, mukaan lukien terveellistä ruokavaliota ja liikunnan merkitystä korostavat toimet, otetaan huomioon, että naisten ja miesten tarpeet ja asenteet voivat poiketa toisistaan;
 - Varmistetaan, että terveydenhuollon työntekijät, mukaan lukien terveyden edistämiseen osallistuvat työntekijät, tunnustavat tavat, joilla sukupuoli voi vaikuttaa lääketieteelliseen ja terveydenhoitoon, ja ymmärtävät myös, että naiset ja miehet voivat kokea hoidon eri tavoin;
 - Varmistetaan, että naisilla ja miehillä on mahdollisuus saada näyttöön perustuvaa ja tieteellistä terveystietoa.

15 artikla – Sosiaalihuolto ja sosiaalipalvelut

- (1) Allekirjoittaja tunnustaa, että jokaisella henkilöllä on oikeus välttämättömiin sosiaalipalveluihin ja tarvittaessa sosiaalitukeen.
- (2) Allekirjoittaja tunnustaa, että naisilla ja miehillä voi olla erilaisia tarpeita, jotka voivat johtua eroista heidän sosiaalisissa ja taloudellisissa oloissaan, ja muista tekijöistä sekä kokemuksista, joihin liittyy syrjinnän ja eriarvoisuuden eri muotoja. Varmistaakseen, että naisilla ja miehillä on yhtäläiset mahdollisuudet saada sosiaalihuoltoa ja sosiaalipalveluja, allekirjoittaja ryhtyy kaikkiin kohtuullisiin toimenpiteisiin:
 - Sisällytetään sukupuoleen perustuva ja monialainen lähestymistapa sosiaalihuollon ja sosiaalipalvelujen suunnittelua (mukaan lukien tiedonkeruu), resursointia ja toteuttamista koskien;
 - Varmistetaan, että sosiaalihuollon ja sosiaalipalvelujen tarjoamiseen osallistuvat tahot tunnistavat ja ymmärtävät tavat, joilla sukupuoli voi vaikuttaa kyseisiin palveluihin ja huomioiden erilaiset tavat, joilla naiset ja miehet saattavat kokea kyseisen palvelun.

16 artikla – Lastenhoito

- (1) Allekirjoittaja tunnustaa, että saatavilla oleva, laadukas ja kohtuuhintainen lastenhoito, joka on kaikkien vanhempien ja hoitajien saatavilla heidän taloudellisesta tilanteestaan riippumatta, on keskeisessä asemassa naisten ja miesten välisen todellisen tasa-arvon edistämiseksi ja sen mahdollistamisessa, että naiset ja miehet voivat sovittaa yhteen työnsä, julkisen ja yksityiselämänsä. Allekirjoittaja arvostaa myös täysimittaisesti sitä, miten tämän kaltainen lastenhoito edistää paikallisyhteisön ja koko yhteiskunnan taloudellista ja sosiaalista elämää ja rakennetta.
- (2) Allekirjoittaja sitoutuu asettamaan tällaisten lastenhoitopalvelujen tarjoamisen ja esille tuonnin, joko suoraan tai muiden palveluntarjoajien kautta, yhdeksi painopistealueekseen. Lisäksi se sitoutuu kannustamaan muita tahoja tarjoamaan tällaisia lastenhoitopalveluja, mukaan lukien paikallisten työnantajien tarjoamat tai tukemat lastenhoitopalvelut.

Allekirjoittaja tunnustaa lisäksi, että lasten kasvatusta edellyttää vastuun jakamista miesten ja naisten sekä koko yhteiskunnan kesken, ja sitoutuu haastamaan sukupuolistereotypit, joiden mukaan lastenhoito katsotaan pääasiassa naisten tehtäväksi tai velvollisuudeksi.

17 artikla – Muiden huollettavien hoitaminen

- (1) Allekirjoittaja tunnustaa, että naisilla ja miehillä voi olla velvollisuuksia huolehtia muista huollettavista kuin lapsista ja että tällaiset velvollisuudet voivat vaikuttaa heidän kykynsä osallistua täysipainoisesti talous- ja yhteiskuntaelämään.
- (2) Allekirjoittaja tunnustaa lisäksi, että nämä hoitovelvollisuudet lankeavat suhteettomasti naisten harteille ja muodostavat siten esteen sukupuolten tasa-arvolle.
- (3) Allekirjoittaja sitoutuu torjumaan tätä epätasa-arvoa ryhtymällä tarvittaessa seuraaviin toimiin:
- Asettaa yhdeksi ensisijaiseksi tavoitteekseen helposti saatavilla olevan, laadukkaan ja kohtuuhintaisen hoidon tarjoamisen ja edistämisen huollettaville suoraan tai muiden palveluntarjoajien välityksellä;
 - Tuen tarjoaminen ja mahdollisuuksien edistäminen niille, jotka kokevat sosiaalista eristyneisyyttä hoitovelvollisuuksiensa vuoksi;
 - Toteutetaan kampanjoita, joilla torjutaan stereotypioita, joiden mukaan huollettavista huolehtiminen on ensisijaisesti naisten vastuulla.

18 artikla – Sosiaalinen osallisuus

- (1) Allekirjoittaja tunnustaa, että jokaisella on oikeus suojeluun köyhyydeltä ja sosiaaliselta syrjäytymiseltä ja että naiset kokevat yleisesti ottaen miehiä todennäköisemmin sosiaalista syrjäytymistä, koska heillä on eriarvoinen pääsy resursseihin, tavaroihin, palveluihin ja mahdollisuuksiin.
- (2) Allekirjoittaja sitoutuu näin ollen toteuttamaan toimenpiteitä osana koordinoitua kokonaisvaltaista lähestymistapaa, joka kattaa kaikki sen palvelut ja toiminnot, ja yhteistyössä työmarkkinaosapuolten kanssa:
- Edistetään työllisyyden, asumisen, koulutuksen, kulttuurin, tieto- ja viestintätekniikan sekä sosiaalisen että lääketieteellisen avun tosiasiallista saatavuutta kaikille niille, jotka elävät tai ovat vaarassa elää sosiaalisesti syrjäytyneinä tai köyhyydessä sekä maaseudulla että kaupungeissa;
 - Tunnistetaan sosiaalisesta syrjäytymisestä kärsivien naisten erityistarpeet ja -tilanne ja kiinnitetään erityistä huomiota mahdollisiin ristikkäisiin ominaisuuksiin;
 - Edistetään maahanmuuttajanaisten ja -miesten kotoutumista huomioiden heidän erityistarpeensa.

19 artikla – Asuminen

- (1) Allekirjoittaja tunnustaa oikeuden asumiseen ja vakuuttaa, että laadukkaan asunnon saanti on yksi keskeisimmistä inhimillisistä tarpeista, joka on elintärkeä yksilön ja perheiden terveyden ja hyvinvoinnin kannalta.
- (2) Allekirjoittaja tunnustaa lisäksi, että naisilla ja miehillä on usein erityisiä ja erilaisia asumiseen liittyviä tarpeita, jotka on otettava täysimääräisesti huomioon:
 - (a) Naisilla on keskimäärin enemmän vaikeuksia hankkia tuloja ja resursseja kuin miehillä, ja siksi he tarvitsevat asuntoja, jotka vastaavat paremmin sitä, mihin heillä on varaa;
 - (b) Useimpien yksinhuoltajaperheiden päämiehet ovat naisia, minkä vuoksi he tarvitsevat enemmän sosiaalista asuntoa tai asumistukea;
 - (c) Haavoittuvassa asemassa olevat miehet ovat usein suhteettoman usein edustettuina asunnottomien joukossa;
- (4) (3) Allekirjoittaja sitoutuu näin ollen soveltuvin osin:
 - (a) Tarjoamaan tai edistämään laadukkaan, riittävän kokoisen ja tasokkaan (myös energiatehokkaan) asunnon saantia kaikille sopivassa asuinympäristössä, jossa on saatavilla olennaiset palvelut;
 - (b) Ryhtyä toimiin asunnottomuuden ehkäisemiseksi ja erityisesti tarjota apua asunnottomille tarpeen, haavoittuvuuden sekä syrjimättömyyden periaatteen mukaisesti;
 - (c) Auttaa toimivaltuuksiensa mukaisella tavalla, jotta asuntojen hinnat saataisiin niiden ulottuville, joilla ei ole riittäviä resursseja;
- (4) Allekirjoittaja sitoutuu myös varmistamaan tai edistämään naisten ja miesten yhtäläistä oikeutta olla asuntonsa vuokralainen, omistaja tai muunlainen omistusoikeuden haltija ja tätä varten käyttämään valtuuksiaan tai vaikutusvaltaansa varmistaakseen myös, että naisilla on yhtäläiset mahdollisuudet saada asuntolainoja ja muita rahoitustukia ja luottoja asumisen turvaamiseksi.

20 artikla – Kulttuuri, urheilu ja vapaa-aika

- (1) Allekirjoittaja tunnustaa jokaisen oikeuden osallistua kulttuurielämään ja nauttia taiteesta.
- (2) Allekirjoittaja tunnustaa lisäksi urheilun merkityksen yhteisön elämän edistämisessä ja 14 artiklassa esitettyjen terveyttä koskevien oikeuksien toteuttamisessa. Siinä tunnustetaan myös, että eri nais- ja miesryhmillä on oikeus yhtäläisiin mahdollisuuksiin osallistua kulttuuri-, virkistys- ja urheilutoimintaan ja -palveluihin.
- (3) Allekirjoittaja tunnustaa, että naisilla ja miehillä voi olla erilaisia kokemuksia ja kiinnostuksen kohteita kulttuurin, urheilun ja vapaa-ajan suhteen ja että nämä voivat olla seurausta sukupuoleen perustuvista stereotyyppioista, asenteista, normeista ja toimista, ja sitoutuu näin ollen toteuttamaan tai edistämään tarvittaessa vastatoimia, mukaan lukien:
 - Varmistamaan, että naisilla ja miehillä, pojilla ja tytöillä on yhtäläiset mahdollisuudet käyttää urheilu-, virkistys- ja kulttuuripalveluja ja -toimintaa;
 - Kannustamaan naisia ja miehiä, poikia ja tyttöjä osallistumaan tasapuolisesti kaikenlaiseen urheilu- ja kulttuuritoimintaan, myös niihin, joita perinteisesti pidetään pääasiassa "nais-" tai "miespainotteisina";
 - Kannustamaan taiteilijoita sekä kulttuuri- ja urheilujärjestöjä edistämään kulttuuri- ja urheilutoimintaa, joka haastaa naisiin ja miehiin kohdistuvat sukupuolistereotypiat;
 - Kannustamaan yleisiä kirjastopalveluja haastamaan sukupuolistereotyyppioita kirjavalinnoissaan, luetteloissaan ja muussa aineistossaan sekä myyminen edistämistoinnissaan.

21 artikla – Turvallisuus

- (1) Allekirjoittaja tunnustaa jokaisen naisen ja miehen oikeuden henkilökohtaiseen turvallisuuteen ja liikkumisvapauteen ja on tietoinen siitä, että näitä oikeuksia ei voida käyttää vapaasti tai yhdenvertaisesti, jos naiset tai miehet ovat – tai kokevat olevansa – turvattomia tai epävarmoja niin yksityisellä kuin julkisella alueella.
- (2) Allekirjoittaja tunnustaa lisäksi, että naisilla ja miehillä on usein erilaisista velvollisuuksista tai elämäntavoista johtuen erilaisia turvallisuuteen liittyviä ongelmia, joihin on puututtava.
- (3) Allekirjoittaja sitoutuu näin ollen:
 - (a) Huomioimaan sukupuolinäkökulma analysoitaessa tilastoja, jotka koskevat naisten ja miesten turvallisuuteen vaikuttavien välikohdusten (mukaan lukien yksilöön kohdistuvat vakavat rikokset) määrää ja malleja, ja mitata rikosten tai muiden turvattomuuden lähteiden aiheuttaman pelon tasoa ja luonnetta;
 - (b) Kehittämään ja toteuttamaan strategioita, poliittisia linjauksia ja toimia, jotka parantavat naisten ja miesten käytännön turvallisuutta, esimerkiksi parantamalla paikallisen ympäristön tilaa tai suunnittelua (esim. liikennevaloasemat, pysäköintialueet, katuvalaistus) tai hienosäätämällä poliisitoimintaa ja siihen liittyviä palveluja ja pyrkimällä siten parantamaan erilaisia, mutta yhteisiä käsityksiä turvallisuuden puutteesta ja turvattomuudesta.

22 artikla – Sukupuoleen perustuva väkivalta

- (a) Allekirjoittaja tunnustaa, että sukupuoleen perustuva väkivalta vaikuttaa suhteettomasti naisiin ja tyttöihin, loukkaa perusihmisoikeuksia ja loukkaa ihmisarvoa sekä fyysistä että henkistä koskemattomuutta.
- (b) Allekirjoittaja tunnustaa, että sukupuoleen perustuva väkivalta ilmentää tekijän ajatusta toisen sukupuolen paremmuudesta suhteessa toiseen sukupuoleen osana epäsymmetrisiä valtasuhteita, jotka juontavat juurensa pitkäaikaisiin sosiaalsiin rakenteisiin.
- (c) Allekirjoittaja sitoutuu näin ollen laatimaan ja vahvistamaan sukupuoleen perustuvan väkivallan vastaisia poliittisia linjauksia ja toimia toimivaltuuksiensa rajoissa ja niiden mukaisesti:
- Erityisten tukirakenteiden tarjoaminen tai avustaminen uhreille;
 - Tarjoamaan helposti saatavilla olevaa julkista tietoa alueella saatavilla olevasta avusta kaikilla yleisimmin käytetyillä paikallisilla kielillä;
 - Varmistetaan, että ammattihenkilöstöllä on uhrien tunnistamiseen ja tukemiseen tarvittava koulutus;
 - Varmistetaan, että asiaankuuluvat palvelut, kuten poliisi-, terveys- ja asuntoviranomaiset, koordinoivat toimintaansa tehokkaasti;
 - Edistetään valistuskampanjoita ja koulutusohjelmia, jotka on suunnattu mahdollisille ja tosiasiallisille uhreille ja/tai rikosentekijöille.

23 artikla – Ihmiskauppa

- (1) Allekirjoittaja tunnustaa, että ihmiskauppa, joka kohdistuu suhteettomasti tyttöihin ja naisiin, loukkaa perusihmisoikeuksia ja ihmisarvoa sekä fyysistä että henkistä koskemattomuutta.
- (2) Allekirjoittaja sitoutuu laatimaan ja vahvistamaan poliittisia linjauksia ja toimia ihmiskaupan ehkäisemiseksi, mukaan lukien tarvittaessa:
- Tiedotus- ja valistuskampanjat;
 - Koulutusohjelmat uhrien tunnistamisesta ja tukemisesta vastaavalle ammattihenkilöstölle;
 - Toimenpiteet kysynnän vähentämiseksi;
 - Asianmukaiset toimenpiteet uhrien auttamiseksi, mukaan lukien mahdollisuus saada lääkärinhoitoa, asianmukainen ja turvallinen asunto ja kieliapu.

Suunnittelu ja kestävä kehitys

24 artikla – Kestävä kehitys

- (1) Allekirjoittaja tunnustaa, että sen alueen tulevaisuutta koskevien strategioiden suunnittelussa ja kehittämisessä on noudatettava täysimääräisesti kestävä kehityksen periaatteita eli taloudellisen, sosiaalisen, ympäristöllisen ja kulttuurisen ulottuvuuden tasapainoista huomioon ottamista sekä erityisesti tarvetta edistää ja saavuttaa naisten ja miesten tasa-arvo.
- (2) Allekirjoittaja sitoutuu näin ollen ottamaan naisten ja miesten tasa-arvon periaatteen huomioon peruslittuvuutena kaikessa suunnittelussaan ja strategiansa kehittämisessä alueensa kestävä kehityksen edistämiseksi.

25 artikla – Kaupunki- ja paikallissuunnittelu

- (1) Allekirjoittaja tunnustaa alue-, liikenne-, talouskehitys- ja maankäyttöpolitiikkansa ja -suunnittelunsa merkityksen sellaisten olosuhteiden luomisessa, joissa naisten ja miesten oikeus tasa-arvoon paikallisessa elämässä voi toteutua paremmin.
- (2) Allekirjoittaja sitoutuu varmistamaan, että tällaisia poliittisia linjauksia ja suunnitelmia suunniteltaessa, hyväksyttäessä ja toteutettaessa:
 - Tarpeen edistää tosiasiallista tasa-arvoa kaikilla paikalliselämän osa-alueilla otetaan täysimääräisesti huomioon;
 - Naisten ja miesten erityistarpeet kaikessa moninaisuudessaan – jotka on määritetty asiaankuuluvien ja tuoreiden paikallisten tietojen perusteella, mukaan lukien allekirjoittajan omat sukupuolinäkökulma-arvioinnit – otetaan asianmukaisesti huomioon työllisyyden, palvelujen saatavuuden, kulttuurielämän, koulutuksen ja perhevelvollisuuksien osalta;
 - Otetaan käyttöön korkealaatuisia suunnitteluratkaisuja, joissa otetaan huomioon eri nais- ja miesryhmien erityistarpeet.

26 artikla – Liikkuvuus ja liikenne

- (1) Allekirjoittaja tunnustaa, että liikkuvuus, esteettömyys ja turvallisuus julkisissa liikennevälineissä ovat perusedellytyksiä, joiden avulla naiset ja miehet voivat käyttää monia oikeuksiaan, tehtäviään ja toimintojaan, mukaan lukien pääsy työhön, koulutukseen, kulttuuriin ja keskeisiin palveluihin. Allekirjoittaja huomioi myös, että kunnan tai alueen kestävyys ja menestys riippuvat suurelta osin tehokkaan, kestävän ja laadukkaan liikenneinfrastruktuurin ja julkisten liikennepalvelujen kehittämisestä.
- (2) Allekirjoittaja tunnustaa lisäksi, että naisilla ja miehillä on usein erilaisia tarpeita ja käyttötottumuksia jokapäiväisessä elämässään liikkuvuuden ja liikenteen osalta, joka johtuu erilaisista tekijöistä, kuten tuloista, hoitovastuusta tai työajoista, ja että naiset tekevät usein monikäyttöisiä matkoja ja matkoja useaan eri kohteeseen ja muodostavat näin ollen suurimman osan julkisen liikenteen käyttäjistä.
- (3) Allekirjoittaja sitoutuu näin ollen:
 - (a) Huomioimaan naisten ja miesten erilaiset liikkumistarpeet ja liikenteen käyttötavat, mukaan lukien kaupunki- ja maaseutuyhteisöjen asukkaat;
 - (b) Varmistamaan, että kansalaisten käytettävissä olevat julkiset liikennepalvelut vastaavat osaltaan naisten ja miesten erityisiin ja yhteisiin tarpeisiin ja edistävät todellista sukupuolten tasa-arvoa paikalliselämässä;
- (3) (4) Allekirjoittaja sitoutuu lisäksi tukemaan alueensa julkisten liikennepalvelujen asteittaista parantamista, mukaan lukien intermodaaliset yhteydet, jotta voidaan täyttää naisten ja miesten erityiset ja yhteiset tarpeet luotettavan, kohtuuhintaisen, turvallisen ja esteettömän julkisen liikenteen osalta ja samalla edistää alueen kestävä kehitystä.

27 artikla – Taloudellinen kehitys

- (1) Allekirjoittaja tunnustaa, että tasapainoisen ja kestävän talouskehityksen saavuttaminen on olennainen osa menestyvää kuntaa tai aluetta ja että sen toiminta ja palvelut tällä alalla voivat edistää merkittävästi sukupuolten tasa-arvoa.
- (2) Allekirjoittaja tunnustaa, että naisten työllisyysastetta ja -laatua on parannettava, ja toteaa lisäksi, että pitkäaikaistyöttömyydestä tai palkattomasta työstä johtuva köyhyysriski on erityisen suuri naisten kohdalla.
- (3) Allekirjoittaja sitoutuu taloudellisen kehityksen alalla toimivaltuuksiensa, toimintojensa ja palvelujensa puitteissa ottamaan täysimääräisesti huomioon eri nais- ja miesryhmien tarpeet ja edut sekä harkitsemaan mahdollisuuksia edistää tasa-arvoa näiden ryhmien välillä ja toteuttamaan asianmukaisia toimia tätä varten. Tällaisia toimia voivat olla:
 - Naisrytittäjien avustaminen;
 - Varmistetaan, että yrityksille annettava taloudellinen ja muu tuki edistää sukupuolten tasa-arvoa;
 - Rohkaistaan naispuolisia harjoittelijoita oppimaan taitoja ja hankkimaan pätevyyksiä perinteisesti "miesten" ammatteihin ja päinvastoin;
 - Kannustetaan työnantajia rekrytoimaan naispuolisia oppisopimuskoulutettavia ja harjoittelijoita ja katsomaan sukupuolisteoreotyyppioita pidemmälle, kun tarkastellaan perinteisesti "miespuolisina" pidettyjä taitoja, pätevyyksiä ja tehtäviä ja päinvastoin.

28 artikla – Ympäristö

- (1) Allekirjoittaja tunnustaa vastuunsa toimia alueensa ympäristönsuojelun korkean tason saavuttamiseksi ja ympäristön laadun parantamiseksi erityisesti jätteitä, melua, ilmanlaatua, biologista monimuotoisuutta ja ilmastomuutoksen vaikutuksia koskevien poliittisten linjaustensa avulla. Lisäksi se tunnustaa, että naisilla ja miehillä on yhtäläinen oikeus hyötyä sen ympäristöön liittyvistä palveluista ja poliittisista linjauksista.
- (2) Allekirjoittaja tunnustaa, että naisten ja miesten elintavat eroavat toisistaan monin paikoin ja että naisten ja miesten paikallis- palvelujen ja julkisten tai avoimien tilojen käyttö voi olla erilaista, joka johtaa siihen, että he kohtaavat erilaisia ympäristöongelmia.
- (3) Allekirjoittaja sitoutuu näin ollen ympäristöpolitiikkansa ja -palvelujensa kehittämisessä ottamaan täysimääräisesti ja tasavertaisesti huomioon naisten ja miesten erityistarpeet ja elämäntavat sekä sukupolvien välisen solidaarisuuden periaatteen.

29 artikla – Paikallishallinto sääntelyviranomaisena

- (1) Suorittaessaan tehtäviään ja toimintojaan toimivaltansa piiriin kuuluvien asiaankuuluvien toimintojen sääntelijänä allekirjoittaja tunnustaa tehokkaan sääntelyn ja kuluttajan-suojan tärkeän roolin paikallisen väestönsä turvallisuuden ja hyvinvoinnin varmistamisessa sekä sen, että asiaankuuluvat säännellyt toiminnot voivat vaikuttaa eri tavoin naisiin ja miehiin.
- (2) Allekirjoittaja sitoutuu sääntelytehtäviään suorittaessaan ottamaan huomioon naisten ja miesten erityistarpeet, edut ja olosuhteet kaikessa monimuotoisuudessaan.

30 artikla – Sukupuolten tasa-arvo hajautetussa yhteistyössä

- (1) Allekirjoittaja tunnustaa kuntayhteistyön, ystävyyskuntayhteistyön ja hajautetun yhteistyön arvon, jota eurooppalaiset ja kansainväliset paikallis- ja aluehallinnot toteuttavat kestävän kehityksen edistämiseksi, kansalaisten lähentämiseksi toisiinsa ja keskinäisen oppimisen ja ymmärryksen edistämiseksi yli kansallisten rajojen.
- (2) Allekirjoittaja sitoutuu ystävyyskuntatoimintaan ja hajautettuun yhteistyöhön:
 - Ottaa erilaisista taustoista tulevat naiset ja miehet tasavertaisesti mukaan näihin toimiin;
 - Käyttää ystävyyskuntasuhteitaan sekä eurooppalaisia ja kansainvälisiä kumppanuuksiaan foorumina kokemusten vaihdolle ja vastavuoroiselle oppimiselle naisten ja miesten tasa-arvoon liittyvissä kysymyksissä
 - Sisällyttää sukupuolten tasa-arvonäkökohdat hajautettuihin yhteistyötoimiinsa.

UUSIEN ARTIKLOJEN KÄYTTÖÖNOTTO

Esipuhe

Viidentoista vuoden aikana siitä, kun perusoikeuskirja julkaistiin ensimmäisen kerran, vuorovaikutus-, hallinto-, liikkumis-, työ- ja rentoutumistapamme ovat muuttuneet valtavasti. Olemme yhä tietoisempia planeettamme hauraudesta ja lukemattomista haasteista, joihin kaikkien hallintotasojen, instituutioiden ja kansalaisyhteiskunnan on vastattava tunnollisesti. Näitä haasteita ei voida toteuttaa kestävästi huomioimatta niiden sukupuolilottuvuuksia ja -vaikutuksia.

Naisten ja miesten tasa-arvoa paikalliselämässä koskeva eurooppalainen peruskirja on monen vuoden kokemuksen, asiantuntemuksen ja neuvottelujen tulos. CEMR ja sen jäsenyhdistykset pyrkivät tarjoamaan näillä uusilla artikloilla Euroopan kunnille ja alueille entistä laajemmat ohjeet, kun ne hyödyntävät naisten ja miesten tasa-arvon eurooppalaista peruskirjaa paikalliselämässä parantaakseen väestönsä tasa-arvoa.

Viimeaikaiset kriisit, kuten COVID-19-pandemia ja Ukrainan sota, osoittavat, että tarvitaan siviilivalmiutta ja kriisinhallintaa, joka on hyvin toimivaa ja sukupuolinäkökulmaan vastaavaa. Olemme yhä useammin nähneet, että tieto- ja viestintätekniikan ja digitalisaation edistysaskeleet eivät ole sukupuolineutraaleja. On elintärkeää kiinnittää huomiota siihen, miten naisten ja miesten identiteetit, tarpeet ja prioriteetit sisällytetään uusiin välineisiin ja prosesseihin, jos niillä halutaan edistää sukupuolten tasa-arvoa eikä säilyttää yhteiskunnissamme vuosisatoja jatkuneita ennakkoluuloja ja eriarvoisuutta.

Tasa-arvoisen yhteiskunnan aikaansaamiseksi on olennaisen tärkeää, että paikallis- ja aluehallinnot

ymmärtävät jokapäiväiseen työhönsä sisältyvän sukupuolinäkökulman ja ryhtyvät toimiin haastakseen epätasa-arvoiset sukupuolten väliset suhteet sekä syrjivät normit ja käytännöt poliittisten linjaustensa ja menettelytapojensa lisäksi myös organisaatioissaan.

Lisäksi on ratkaisevan tärkeää, että pojat ja miehet otetaan mukaan tähän prosessiin sekä muutoksen tekijöinä että sukupuolten tasa-arvotyön edunsaajina.

Perusoikeuskirjan määräysten ja uusien artiklojen tarkoituksena on kattaa kaikki ihmiset, jotka joutuvat kärsimään yhteiskuntiemme rakenteisiin ja käsityksiimme vaikuttavien perinteisten sukupuolienormien seurauksista. Ihmiset, jotka muodostavat yhteisömme, edustavat monipuolista ja rikasta yksilöllisyyttä. Perusoikeuskirja on paikallis- ja aluehallintojen julistus, jossa ne ilmaisevat halunsa työskennellä yhteiskuntiemme sukupuolten tasa-arvon saavuttamista koskevan yhteisen tavoitteen hyväksi, joka on tärkeä ja koskee kaikkia kansalaisia.

Euroopan kuntien ja alueiden neuvosto ja sen jäsenjärjestöt ovat valmistelleet naisten ja miesten tasa-arvoa paikalliselämässä koskevan eurooppalaisen peruskirjan laajennetut artiklat yhteistyössä CEMR:n sukupuolten tasa-arvoa käsittelevän asiantuntijaryhmän ja CEMR:n pysyvän tasa-arvokomitean jäsenten kanssa. CEMR:n poliittinen komitea hyväksyi ne virallisesti 6. joulukuuta 2022, ja tulivat tällöin myös voimaan.

Perusoikeuskirjan nykyisiä allekirjoittajia kehoitetaan liittymään uusiin artikloihin ja ratifioimaan ne sekä sisällyttämään niiden määräykset työhönsä Euroopan tasa-arvon peruskirjan täytäntöön

panemiseksi. Vuodesta 2023 alkaen allekirjoittajat sitoutuvat sekä alkuperäiseen peruskirjan tekstiin että vuoden 2022 laajennettuihin artikloihin.

Paikallis- ja aluehallintojen tilanteet vaihtelevat kansallisten olosuhteiden mukaan, ja myös niiden toimivaltuudet ja vastuualueet ovat laaja-alaisia ja moninaisia. Allekirjoittajat voivat näin ollen – käytävissä olevien valmiuksien ja resurssien perusteella – määritellä kunkin toimintasuunnitelman painopistealueet sen mukaisesti.

Uudet artikkelit

Uusissa artikloissa keskitytään aiheisiin ja haasteisiin, joita joko ei ollut olemassa 15 vuotta sitten tai jotka ovat kehittyneet merkittävästi ja jotka vaikuttavat nykyään suuresti sukupuolten tasa-arvon saavuttamiseen.

Perusoikeuskirjaan lisätyt uudet artikkelit kattavat yhdeksän **makroteemaa**, jotka paikallis- ja aluehallintojen on otettava huomioon sukupuolten tasa-arvon edistämiseksi:

1. Ensiksikin on ratkaisevan tärkeää omaksua **kestävän kehityksen toisiaan tukevat pilarit**: sosiaalinen oikeudenmukaisuus, talouskasvu ja ympäristönsuojelu.
2. Vaikka verkkomaailma tarjoaa uusia mahdollisuuksia oppimiseen, yhteyksien luomiseen ja toimintaan osallistumiseen, se tuo mukanaan erityisiä haasteita tytöille ja naisille – erityisesti häirinnän ja **verkkoväkivallan** osalta.
3. **Naispuolisiin vaaleilla valittuihin edustajiin**, julkisuuden henkilöihin ja henkilökuntaan kohdistuva väkivalta ja hyväksikäyttö on vakava uhka demokraattiselle hallinnolle.
4. **Ryhmienvälisyys** on käsite ja lähestymistapa, jota paikallis- ja aluehallinnot voivat käyttää varmistaakseen sukupuolten välisen osallisuuden lisäämisen erityisesti niiden tyttöjen ja naisten osalta, jotka kokevat moninaisia ja ryhmienvälisiä syrjinnän muotoja.
5. Digitaalisuus on mahdollistanut monille ammattiryhmille **joustavamman työelämän**. Monet ihmiset, vaikkakaan eivät suinkaan kaikki, voivat nykyään työskennellä entistä enemmän kotoa käsin, joka tuo mukanaan sekä mahdollisuuksia että riskejä sukupuolten tasa-arvon kannalta.
6. Kaikkien tyttöjen ja naisten **digitaalinen osallistaminen** on olennaisen tärkeää sellaisen yhteiskunnan kehittämiseksi, jonka tavoitteena on varmistaa parempi tulevaisuus kaikille. Tieto- ja viestintätekniikan ja digitalisaation kehitys ei kuitenkaan ole ollut sukupuolineutraalia. Siksi on ratkaisevan tärkeää kehittää ja käyttää uusia välineitä ja prosesseja, jotka pikemminkin edistävät kuin heikentävät naisten ja miesten välistä tasa-arvoa.
7. Tytöt ja naiset voivat elää, johtaa ja menestyä vapaasti ja tasa-arvoisesti vain, jos heidän **seksuaali- ja lisääntymisterveyteen liittyviä oikeuksiaan** kunnioitetaan.
8. **Ilmastonmuutos moninkertaistaa uhat ja lisää sosiaalisia**, poliittisia ja taloudellisia jännitteitä, ja sillä on suhteettoman suuri vaikutus tyttöihin ja naisiin.
9. Sukupuolten tasa-arvoa ja tyttöjen ja naisten aktiivista osallistumista ei voida sivuuttaa kriisiaikoina, vaan niitä on pidettävä tehokkaana osatekijänä onnistuneessa **siviilivalmiudessa ja hätätilanteissa toimimisessa**.

31 artikla – Kestävää kehitystä kestävää tulevaisuutta varten

- (1) Allekirjoittaja tunnustaa, että sukupuolten tasa-arvo on kestävä kehityksen ja sen kaikkien toisiinsa liittyvien ulottuvuuksien liikkeellepaneva voima, joka ulottuu köyhyyden ja nälän poistamisesta ja vaurauden ja osallistavan kasvun edistämisestä rauhanomaisten, oikeudenmukaisten ja osallistavien yhteiskuntien rakentamiseen sekä planeetan ja sen luonnonvarojen suojelun varmistamiseen.
- (2) Allekirjoittaja tunnustaa lisäksi, että kestävä kehityksen Agenda 2030:n ja vuoden 2030 jälkeisen kestävä kehityksen toimintaohjelman tavoitteet ovat maailmanlaajuisia, mutta niiden täytäntöönpano on paikallista. Kaikissa 17 kestävä kehityksen tavoitteessa on tavoitteita, jotka liittyvät suoraan paikallis- ja alueviranomaisten vastuualueisiin, ja sukupuolten tasa-arvo on läpileikkaava tekijä, joka tukee tavoitteiden onnistunutta toteuttamista. Allekirjoittaja arvostaa erityisesti sitä, että peruskirjan sitoumukset ovat sopusoinnussa tavoitteen 5 kanssa.

32 artikla – Verkossa tapahtuva väkivalta

- (1) Allekirjoittaja tunnustaa, että sukupuoleen perustuva väkivalta sisältää tietoverkkoväkivallan kaikissa muodoissaan. Digitaalinen väkivalta voi olla erilaista häirintää, uhkailua, yksityisyyden loukkaamista, seksuaalista hyväksikäyttöä ja seksuaalista riistoa sekä sosiaalisiin ryhmiin, yhteisöihin tai yksilöihin kohdistuvia ennakkoluuloihin liittyviä rikoksia tai viharikoksia. Allekirjoittaja tunnustaa, että tällaiset teot vaikuttavat suhteettomasti naisiin ja tyttöihin.
- (2) Tämän väkivallan vaaran torjumiseksi allekirjoittaja sitoutuu velvollisuuksiensa mukaisesti:
- Toteuttamaan työnantajana toimenpiteitä, joilla kielletään hyväksikäyttö, häirintä ja väkivalta kaikissa muodoissaan työpaikalla, mukaan lukien kolmannen osapuolen väkivalta ja verkkoväkivalta.
 - Olemaan valppaana estääkseen ja lopettaakseen kaikenlaisen häirinnän ja väkivallan, jota esiintyy heidän yksiköissään, erityisesti kouluissa.
 - Kouluttamaan lapsia ja nuoria sekä neuvotaan heidän vanhempiaan tietoverkkoväkivallasta ja sen sukupuoleen perustuvista näkökohdista sekä siitä, miten sitä voidaan ehkäistä ja lopettaa.
 - Ottamaan pojat ja miehet mukaan muutoksen tekijöiksi ja sukupuolten tasa-arvon lisäämisen edistäjiksi ja ehkäisemään radikalisoitumista naisiin kohdistuvaa vihaa edistävissä verkkoyhteisöissä.

33 artikla – Virkoihin valittuihin naisiin ja henkilöön kohdistuva väkivalta

- (1) Allekirjoittaja tunnustaa, että ehdokkaina oleviin, vaaleilla valituissa tai muissa julkisissa viroissa toimiviin naisiin kohdistuvat verkkouhkaukset ja fyysiset uhkaukset sekä väkivalta liittyvät usein sukupuoleen ja voivat estää naisten yhteiskunnallisen ja poliittisen osallistumisen ja heikentää siten demokratian periaatetta.
- (2) Allekirjoittaja tunnustaa, että tarvitaan turvallinen paikka, jossa voi harjoittaa politiikkaa. Tähän tarkoitukseen liittyen, allekirjoittaja sitoutuu vastualueensa mukaisesti kehittämään prosesseja ja tukirakenteita, joilla ohjataan ja autetaan vaaleilla valittuja naisia ja työntekijöitä vihapuheen torjunnassa.
- (3) Allekirjoittaja sitoutuu ehkäisemään, vähentämään ja lieventämään kaikenlaista kolmannen osapuolen harjoittamaa väkivaltaa ja häirintää, jota sen vaaleilla valitut edustajat ja työntekijät voivat joutua kohtaamaan tehtäviään hoitaessaan ja joka vaikuttaa erityisesti naisiin.

34 artikla – Ryhmienvälisyys ja monimuotoisuus

- (1) Allekirjoittaja tunnustaa, että ihmisten identiteetit ja eletyt kokemukset eivät ole pelkästään toisiaan täydentäviä, vaan ne myös risteävät ja ovat monimuotoisia.
- (2) Allekirjoittaja tunnustaa, että heitä koskevien poliittisten linjausten ja ohjelmien suunnittelussa, täytäntöönpanossa ja seurannassa on tarpeen huomioida moninaisille ja päällekkäisille syrjinnän muodoille alttiiden tyttöjen ja naisten ääni ja kokemukset. Tätä varten allekirjoittaja voi toteuttaa toimenpiteitä, joilla:
 - Huomioidaan EU:n lainsäädännön¹¹ nojalla suojattujen tyttöjen ja naisten erityistarpeet ja edistää heidän integroitumistaan ja osallisuuttaan ryhtymällä kaikkiin kohtuullisiin toimenpiteisiin, myönteiset toimet mukaan luettuina, oikeudellisen toimivaltansa rajoissa;
 - Kannustetaan sukupuolistereotyyppien kyseenalaistamista koulutustoiminnassa ja edistetään monenlaisia roolimalleja erilaisista taustoista, myös yleisten kirjastojen kirjaluetteloissa ja muussa materiaalissa sekä kirjastojen myynninedistämistoimissa.

¹¹ Euroopan unionin perusoikeuskirjan 21 artikla: "sukupuoli, rotu, ihonväri, etninen tai sosiaalinen alkuperä, geneettiset ominaisuudet, kieli, uskonto tai vakaumus, poliittinen tai muu mielipide, kansalliseen vähemmistöön kuuluminen, varallisuus, syntyperä, vammaisuus, ikä tai sukupuolinen suuntautuminen".

35 artikla – Työpaikan joustavuus

- (1) Allekirjoittaja tunnustaa mahdollisuudet, joita työpaikan joustavuus, etätö mukana lukien, voi tarjota sekä miehille että naisille työ-, sosiaali- ja yksityiselämän yhteensovittamisen helpottamiseksi. Allekirjoittaja tunnustaa myös riskit ja haitat, joita uudet työtavat voivat aiheuttaa naisille, kuten mielenterveyden heikkeneminen, tulojen tai työllisyyden väheneminen sekä lisääntynyt hoitotaakka ja palkaton kotityö, joka usein lankeaa suhteettomasti naisten harteille.
- (2) Allekirjoittaja sitoutuu edistämään työpaikan joustavuutta toiminnassaan ja palveluissaan helpottaakseen sekä miesten että naisten työ-, sosiaali- ja yksityiselämän yhteensovittamista.
- (3) Allekirjoittaja sitoutuu työnantajana olemaan valppaana sen riskin suhteen, että etätö lisää naisten tekemää palkatonta hoitotyötä.

36 artikla – Digitalisaatio ja digitaalinen osallisuus

- (1) Allekirjoittaja tunnustaa, että uudet digitaaliset viestintävälineet ovat muuttaneet kansalaisten, viranomaisten, yksityisten yritysten, kansalaisyhteiskunnan ja muiden organisaatioiden tapaa viestiä, levittää ja kerätä tietoa. Digitaalisuus tarjoaa suuria mahdollisuuksia kehittää ja parantaa paikallis- ja aluehallinnon palveluja.
- (2) Allekirjoittaja tunnustaa, että digitaalisilla oppimiskäytännöillä voi olla keskeinen rooli tyttöjen, poikien, naisten ja miesten välisen tasa-arvon edistämiseksi koulutuksessa ja erityisesti niiden tavoittamisessa, jotka ovat jääneet jälkeen koulunkäynnissä. Lisäksi tämä tunnustaa, että nykyiset sukupuolten väliset digitaaliset erot voivat vaikuttaa kielteisesti naisiin verkko- ja digitaaliteknologian saatavuudessa ja käytössä sekä sen teknologisessa kehittämisessä ja hallinnassa. Siksi se sitoutuu tukemaan naisten ja tyttöjen mahdollisuuksia käyttää digitaalisia oppimiskäytännöjä edistämällä sukupuolinäkökulman huomioon ottavaa digitaalista opetusta ja oppimista sekä tukemalla tyttöjen ja naisten STEM-koulutusta ja digitaalisten taitojen kehittämistä.

37 artikla – Seksuaali- ja lisääntymisterveyteen liittyvät oikeudet

- (1) Paikallis- ja aluehallituksilla on ratkaiseva rooli kansalaistensa seksuaali- ja lisääntymisterveyden edistämisessä ja turvaamisessa. Tältä osin allekirjoittaja sitoutuu toteuttamaan tai edistämään tarvittaessa ja toimivaltuuksiensa ja vastuualueidensa puitteissa seuraavia toimenpiteitä:
 - (a) Edistämään ja kannustamaan pojille, tytöille, miehille ja naisille kaikessa monimuotoisuudessaan suunnattuja ohjelmia, jotka tarjoavat kattavaa seksuaalikasvatusta ja joissa käsitellään muun muassa sosiaalisia normeja sekä kuukautisiin liittyvää leimautumista ja syrjintää, jotta voidaan lisätä ymmärrystä sekä tyttöjen ja naisten terveyden, hyvinvoinnin ja ihmisarvon suojelua ja puolustamista;
 - (b) Otetaan huomioon haavoittuviin ryhmiin kuuluvien naisten ja tyttöjen tarpeet ja varmistetaan, että heillä on yhtäläiset mahdollisuudet saada terveydenhoitoa, joka on olennainen osa heidän seksuaali- ja lisääntymisterveyteen liittyviä oikeuksiaan.
- (3) (2) Allekirjoittaja tunnustaa, että terveyden tasa-arvoon kuuluu oikeus lisääntymis- ja seksuaaliterveyteen, ja tunnustaa lisäksi sen loukkaamisen syyt ja seuraukset.
- (4) (3) Allekirjoittaja tunnustaa naisten oikeuden hallita ja päättää vapaasti seksuaalisuuteensa liittyvistä asioista, mukaan lukien perhesuunnittelu, ehkäisy, turvalliset ja lailliset aborttipalvelut sekä synnytystä edeltävät ja äitiyspalvelut.

38 artikla – Ilmastonmuutos ja oikeus terveelliseen ympäristöön

- (1) Ilmaston lämpeneminen, biologisen monimuotoisuuden väheneminen ja ympäristön pilaantuminen vaarantavat vakavasti perusihmisoikeuksien, kuten oikeuden toteutumisen elämään, terveyteen ja perheeseen. Allekirjoittaja tunnustaa oikeuden terveelliseen ympäristöön perusihmisoikeudeksi, jossa on otettava huomioon naisten ja tyttöjen tarpeet.
- (2) Allekirjoittaja tunnustaa paikallis- ja aluehallintojen ratkaisevan roolin ympäristö- ja ilmastonmuutoshaasteisiin vastaamisessa erityisesti kaupunkialueilla ihmisoikeusperiaatteiden ja sukupuolinäkökulman huomioon ottavan politiikan mukaisesti. Allekirjoittaja sitoutuu näin ollen seuraaviin:
 - Lisäämään tietoisuutta siitä, että ilmastonmuutostoimenpiteet on sisällytettävä paikallisiin poliittisiin linjauksiin ja että on otettava käyttöön kestäviä kehitysmalleja, joissa otetaan huomioon sukupuolinäkökulman huomioon ottavat ratkaisut.
 - Otetaan naisten näkökulmat ja kokemukset huomioon ympäristöpolitiikkaa ja -suunnitelmia suunniteltaessa ja toteutettaessa, ja perimmäisenä tavoitteena on sukupuolten tasapuolinen osallistuminen kaikkiin politiikan kehittämisen vaiheisiin ja prosesseihin.

39 artikla – Kriisinhallinta ja siviilivalmius

- (1) Allekirjoittaja tunnustaa, että kriisit ja niiden syyt ovat moninaisia ja toisiinsa kytkeytyviä ja vaikuttavat usein eri tavoin naisiin ja miehiin.
- (2) Allekirjoittaja tunnustaa keskeisen roolin, joka paikallis- ja aluehallinnoilla voi kriisiaikoina olla yhteisön mieltymysten ja naisten ja miesten, tyttöjen ja poikien tarpeiden selvittämisessä kaikessa monimuotoisuudessaan.
- (3) Allekirjoittaja ymmärtää tarpeen varmistaa naisten riittävä edustus ja toimijuus päätöksenteossa kriisiaikoina ja siviilivalmiuden ennakkosuunnittelussa, jotta voidaan muotoilla ja panna täytäntöön sukupuolinäkökulman huomioon ottavia toimia ja elpymisstrategioita ja samalla varautua tulevia kriisejä ja häiriöitä varten.
- (4) Allekirjoittaja sitoutuu sekä valmiussuunnittelussa että kriisinhallinnassa:
 - Vahvistamaan naisten osallistumista politiikkaan, julkisiin instituutioihin ja johtotehtäviin, jotta varmistetaan sukupuolinäkökulma huomioon ottava hätävalmius ja kriisinhallinta;
 - Tuetaan yhteisöpohjaista kansalaisyhteiskuntaa, jolla on keskeinen rooli kriisien sukupuoliulottuvuuden korostamisessa sekä sosiaalisen suojelun ja palvelujen tarjoamisen seurannassa ja tukemisessa;
 - Tehostetaan sukupuolen ja iän mukaan eriteltyjen tietojen, tilastojen ja havaintojen keräämistä, jotta voidaan tehokkaasti torjua hätätilanteiden sukupuoleen liittyviä vaikutuksia ja parantaa kriisinhallintaa.
- (5) Allekirjoittaja sitoutuu toteuttamaan erityistoimenpiteitä naisten ja tyttöjen suojelemiseksi sukupuoleen perustuvalta väkivallalta, erityisesti raiskauksilta ja muulta seksuaaliselta hyväksikäytöltä, aseellisissa konfliktitilanteissa.

KIITOKSET

Nykyisen peruskirjan vuoden 2022 päivitys toteutettiin naisten ja miesten tasa-arvoa paikallis-elämässä käsittelevän CEMR:n pysyvän komitean (2021-2022) puheenjohtajan Silvia Baraldin johdolla:

- CEMR:n sukupuolten tasa-arvoa käsittelevän asiantuntijaryhmän jäsenet
- Naisten ja miesten tasa-arvoa paikallisessa elämässä käsittelevän pysyvän CEMR-komitean jäsenet
- CEMR:n sihteeristö: Jaimie Just, Oriane Loquet, Marlène Siméon, Beatrice Tommasi, Pierre Vander Auwera
- Koptoimittaja: Penny Yim-Barbieri
- Graafinen suunnittelu: Paf! Suunnittelu
- Käännös: Eurideas, PoliLingua

Vuoden 2006 peruskirjan alkuperäisen tekstin kirjoittivat Sandra Ceciarini ja Jeremy Smith CEMR:n jäsenyhdistysten ja yhteistyökumppaneiden tuella ja panoksella:

- Bulgarian tasavallan kansallinen kuntaliitto (NAMRB)
- Kyproksen kuntien liitto (UCM)
- Tšekin tasavallan kaupunkien ja kuntien liitto (SMO CR)
- Suomen Kuntaliitto ja aluehallintoviranomaisten liitto (AFLRA)

- CEMR:n ranskalainen osasto (AFCCRE)
- CEMR:n saksalainen osasto (RGRE)
- Kreikan kuntien ja kuntayhtymien keskusjärjestö (KEDKE)
- Unkarin kansallinen paikallisviranomaisten liitto (TÖOSZ)
- CEMR:n italialainen osasto (RGRE)
- Luxemburgin kaupunkien ja kuntien liitto (SYVICOL)
- Puolan kaupunkien liitto (ZMP)
- Espanjan kuntien ja maakuntien liitto (FEMP)
- Baskimaan kuntien liitto (EUDEL)
- Ruotsin kuntien ja alueiden liitto (SALAR)
- Wienin kaupunki (Itävalta)
- Saint Jean de la Ruellen kaupunki (Ranska)
- Frankfurt am Mainin kaupunki (Saksa)
- Cartagenan kaupunki (Espanja)
- Valencian kaupunki (Espanja)
- Ajan ja liikkuvuuden talo, Belfort-Montbéliardin kunta (Ranska)
- Paikallis- ja alueviranomaisten Euro-Välimerikumppanuuden pysyvä komitea (COPPEM)

Tietoja CEMR:stä

Euroopan kuntien ja alueiden neuvostolla (CEMR) on Euroopan laajin paikallis- ja aluehallintoja edustava jäsenistö. Sen jäsenenä on yli 60 kansallista kunta- ja aluejärjestöä 40 Euroopan maasta. Yhdessä nämä yhdistykset edustavat noin 100 000 paikallis- ja aluehallintoa.

CEMR:llä on kaksi tavoitetta: vaikuttaa EU:n lainsäädäntöön paikallis- ja aluehallintojen puolesta ja tarjota foorumi jäsenyhdistysten ja niiden vaaleilla valittujen virkamiesten ja asiantuntijoiden väliselle tietojenvaihdolle.

Kansainvälisesti CEMR on maailmanlaajuisen paikallishallinnon järjestön Yhdistyneet kaupungit ja paikallishallinnot Euroopan jaosto.

www.cemr.eu

Tietoja seurantakeskuksesta

CEMR perusti vuonna 2012 Euroopan tasa-arvon peruskirjan seurantakeskuksen tukemaan peruskirjan allekirjoittajia niiden pyrkimyksissä panna peruskirja täytäntöön ja edistää sukupuolten tasa-arvoa. Verkkofoorumi esittelee hyviä käytäntöjä ja esimerkkejä onnistuneista paikallisista tasa-arvopolitiikoista ja helpottaa vertaisoppimista allekirjoittajien kesken. Se sisältää myös ohjeita tasa-arvoa koskevan toimintasuunnitelman laatimisesta ja tietokannan ("Atlas"), jossa on yhteystietoja ja linkkejä allekirjoittajien tasa-arvoa koskeviin toimintasuunnitelmiin.

Seurantakeskuksen työtä koordinoi CEMR:n sihteeristö yhteistyössä CEMR:n pysyvän tasa-arvokomitean ja CEMR:n jäsenyhdistysten kansallisista koordinaattoreista/sukupuolten yhteyshenkilöistä koostuvan asiantuntijaryhmän kanssa.

www.charter-equality.eu

NAISTEN JA MIESTEN TASA-ARVOA PAIKALLISTASOLLA KOSKEVA EUROOPPALAINEN PERUSKIRJA

Peruskirja, jossa vahvistetaan Euroopan paikallis- ja aluehallintojen sitoutuminen käyttämään toimivaltaansa ja kumppanuuttaan väestönsä tasa-arvon lisäämiseksi

Allekirjoittanut,

_____ [allekirjoittajan nimi]

joka hoitaa virkaa _____

kohteessa _____ [paikallis- / aluehallinnon nimi]

Allekirjoituksellani vahvistan, että edellä mainittu viranomainen on virallisesti sitoutunut noudattamaan naisten ja miesten tasa-arvoa paikallistasolla koskevaa eurooppalaista peruskirjaa ja sen määräyksiä ja että olen asianmukaisesti valtuutettu toimimaan sen puolesta tässä asiassa.

Allekirjoitus _____

Päivämäärä _____

Suostun lähettämään allekirjoitetun ja täytetyn jäljennöksen tästä lomakkeesta Euroopan kuntien ja alueiden neuvostolle, joka on peruskirjan laatija ja hallinnoija, seuraavaan osoitteeseen:

Pääsihteeri

Euroopan kuntien ja alueiden neuvosto

Square de Meeûs,

B-1000 Brussels Belgia

charter@ccre-cemr.org

Eurooppalainen tasa-arvon peruskirja

Helsinki 2024

**KUNTA
LIITTO** | Kommun-
förbundet

Tämän julkaisun sisältö edustaa ainoastaan kirjoittajan näkemyksiä ja on hänen yksinomaisella vastuullaan. Euroopan komissiota ei voida pitää vastuullisena sen sisältämien tietojen mahdollisesta käytöstä.